

คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมษายน 2558

คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมษายน 2558

คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

อิศราวุฒิ บุญไทรย์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบ

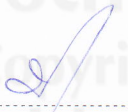
คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธานกรรมการ
(รศ.สุรภร วิศิษฐ์สุวรรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รศ.พรทิพย์ เขียรธีรวิทย์)

..... กรรมการ
(รศ.พรทิพย์ เขียรธีรวิทย์)

27 เมษายน 2558

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาของ รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ ประธานที่
ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ ที่ได้สละเวลาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้การ
ค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้จนเสร็จสมบูรณ์ลงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.พรทิพย์ เขียรธีรวิทย์ กรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ และรศ.สุรกร
วิศิษฐ์สุวรรณ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยตรวจสอบ
และแก้ไขข้อบกพร่องในการค้นคว้าแบบอิสระนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางเศรษฐศาสตร์แก่ข้าพเจ้า
และขอบขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และช่วยประสานงานในด้านต่างๆ
ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ ตั้งแต่บุคลากรคณะเศรษฐศาสตร์ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมไปถึงส่วนราชการต่างๆ

ขอบพระคุณคุณพ่อชศพล คุณแม่สุมิกา และทุกคนในครอบครัว ที่คอยสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้ศึกษา
ต่อ และขอขอบคุณเพื่อนๆคอยเป็นกำลังใจให้จนการค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

หากการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนจักต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University อิศราวุฒิ บุญไตรย์

All rights reserved

หัวข้อการค้นคว้าแบบอิสระ	คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท		
ผู้เขียน	นายอิสราวุฒิ บุญไตรย์		
ปริญญา	เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต		
คณะกรรมการที่ปรึกษา	รศ.ดร.ศศิเพ็ญ พวงสายใจ	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	
	รศ.พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคม และระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเขตหมู่บ้านจัดสรร ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และร้อยละ

ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่อยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 25-45 ปี สมรสแล้ว มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือค้าขาย เช่น ขายอาหาร ร้านขายของประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยประกอบอาชีพเกษตรกร และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในอดีต ปัจจุบันเปลี่ยนมาประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด

สถานะความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท พบว่า ประชาชนกว่าครึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ มีรายได้รวมประมาณ 12,500 บาทต่อเดือน โดยอาชีพข้าราชการมีรายได้ 15,200 ต่อเดือน พนักงานบริษัท 14,500 บาทต่อเดือน ค้าขาย 13,500 บาทต่อเดือน และรับจ้างอิสระ 9,900 บาทต่อเดือน มีภาระหนี้สินรวมเฉลี่ย 281,000 บาท โดยเป็นภาระหนี้สินที่เกิดจากการซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์มากที่สุด ประชาชนส่วนใหญ่มีการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน มีการร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น ทำบุญ งานประเพณีสำคัญต่างๆ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้าง เช่น การประชุมหมู่บ้าน หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดโดยเทศบาล

ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีระดับคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงาน ตามลำดับ คุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่า ประชาชนมีความสัมพันธ์และผูกพันกับสถาบันครอบครัว ชุมชน กลุ่มสมาคม และที่ทำงาน และยังรู้สึกว่ามีความเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศ และมลภาวะทางน้ำอยู่ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ประชาชนมีการพักผ่อนที่เหมาะสม แต่ยังมีบางคนมีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีส่วนช่วยต่อรายได้มาก ทำให้คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควร คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน พบว่า ประชาชนมีความปลอดภัยในการทำงาน แต่จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง จึงไม่อยู่ในระบบสวัสดิการสังคม อีกทั้งงานที่ทำจึงยังไม่มั่นคง และยังคงต้องดิ้นรนเพื่อหาทางทำมาหากิน อาจใช้เวลาทำงานมาก จึงได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตด้านการทำงานเป็นคุณภาพชีวิตที่ด้อยที่สุด

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับคุณภาพชีวิตแล้ว พบว่า ร้อยละ 33.0 มีคุณภาพชีวิตในระดับมาก ร้อยละ 62.2 มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง และร้อยละ 4.8 มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตในระดับมาก ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนลดน้อยลง การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ในด้านการทำงาน ได้แก่ การมีงานทำที่มั่นคงและมีรายได้แน่นอน การได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพอ และการได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน ด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนและกลุ่มอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ไม่มีมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียงในพื้นที่ที่อยู่อาศัย และด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การไม่มีโรคประจำตัว ทานอาหารตรงเวลา และการออกกำลังกายสม่ำเสมอ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title Quality of Life of People Living in Semi-urban Areas

Author Mr. Isravut Boontrai

Degree Master of Economics

Advisory Committee Assoc. Prof. Dr. Sasipen Phuangsaichai Advisor

Assoc. Prof. Porntip Tianteerawith Co-advisor

ABSTRACT

This study on people’s quality of life aimed to explore the socio-economic conditions and quality of life of people living in semi-urban area outside housing estate zone in Tambon Pa Dad, Mueang District, Chiang Mai Province. It covered 400 residents in such locality. The needed information was collected by questionnaire survey for descriptive statistics analysis in terms of arithmetic mean and percentage.

The majority of the people under study were characterized as male, 25 – 45 years old, married, with educational attainment not higher than primary school level, engaged primarily in such petty trading occupation as running food shop and grocery shop. In most cases, they had never worked in agriculture. Those few persons who used to do farming in the past also changed their occupation most commonly into trading at present.

On socio-economic conditions, the study found that more than half of the people in this semi-urban area were long time local residents. The average personal income was about 12,500 baht per month with some variation across occupations such as 15,200 baht for government worker, 14,500 baht for business company employee, 13,500 baht for trading, and 9,900 baht for independent worker. On the average, each person shouldered a debt burden of 281,000 baht most commonly from the purchase of automobile and motorcycle. The residents in this semi-urban area in most cases owned the land and

house they lived in. In general, they and their household members participated in such community group as women development group and village fund as well as took part in various religious activities, community merit making, and cultural events, and also attended village community meeting and joined activities organized by local government like the Municipality Office.

The overall quality of life was considered to be at moderate level. The quality of life in social aspect received the highest average score, followed by that in environmental, health, economic, and employment aspect in descending order. Specifically, the quality of life in social aspect was attributable to people's relationship and bond with family institution, local community, peer group, and workplace, and to their feeling that they had equal opportunity for self-development. The quality of life in terms of environment was partly affected by the presence of water and air pollutions. The quality of life in health dimension was positively enhanced by the appropriate leisure time and activities that people enjoyed but negatively affected by alcohol drinking and cigarette smoking behaviors of some people. The quality of life from economic perspective appeared not so satisfactory as people had to spend high proportion of their income for the cost of living. The quality of life at workplace or in occupation received the lowest average score. This is because, despite the presence of safety in workplace, most people in the present study were either self-employed in trading/vending business or wage worker and thus were not included in the national social welfare system. Furthermore, these kinds of employment are not so secured making the self-employed or the wage workers have to struggle for more income probably by working more hours, and consequently making them have less opportunity to take part in occupational training for human resource development.

On the level of quality of life, this study found that 33.0 % of the sampled people living in semi-urban area of Chiang Mai Province had high level of quality of life, 62.2 % had modest degree of life quality, and the remaining 4.8 % lived with poor quality of life. To improve the overall quality of life of people living in this semi-urban area, it is imperative that certain human behaviors be changed and certain government supports be provided. In the economic aspect, these people should spend less out of their existing income and should acquire housing of their own. In terms of employment, they should

seek more secured job with secured income, get adequate labor welfare, and receive occupational training. The social quality of life can be further improved by people participating more in community activities. The quality of life in environmental perspective can be elevated if air, water, and noise pollutions in the local area can be lowered or eliminated. Meanwhile, the quality of life from health factor can be better if people can keep themselves free from chronic illness, maintain a good eating habit, and do regular physical exercise.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	6
1.5 นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	7
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	18
3.2 วิธีการศึกษา	21
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	23
3.5 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	23

3.6 วิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการศึกษา	23
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 สภาพทางเศรษฐกิจสังคม ของเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทในพื้นที่ศึกษา	30
4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	32
4.3 สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	35
4.4 คุณภาพชีวิต	44
4.5 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต	53
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	58
5.2 ข้อเสนอแนะ	59
เอกสารอ้างอิง	61
ภาคผนวก	63
ประวัติผู้เขียน	68

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตคนไทย	12
ตารางที่ 3.1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	24
ตารางที่ 3.2 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	25
ตารางที่ 3.3 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม	26
ตารางที่ 3.4 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	27
ตารางที่ 3.5 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	28
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก	33
ตารางที่ 4.2 การประกอบอาชีพปัจจุบันเมื่อในอดีตเป็นเกษตรกร	35
ตารางที่ 4.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้จากอาชีพหลักและอาชีพเสริม	36
ตารางที่ 4.4 อาชีพหลัก และอาชีพเสริมของกลุ่มตัวอย่าง	37
ตารางที่ 4.5 ภาระหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง	38
ตารางที่ 4.6 สัดส่วนรายจ่ายและสัดส่วนการออมของกลุ่มตัวอย่าง	39
ตารางที่ 4.7 สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ จำแนกตามอาชีพหลัก	40
ตารางที่ 4.8 ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่	42
ตารางที่ 4.9 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	45
ตารางที่ 4.10 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	46
ตารางที่ 4.11 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม	48
ตารางที่ 4.12 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	49

ตารางที่ 4.13 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	50
ตารางที่ 4.14 คะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวม	50
ตารางที่ 4.15 คะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต	51
ตารางที่ 4.16 ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม	52
ตารางที่ 4.17 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต	55

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 ที่ตั้งของตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	5
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิด	20
ภาพที่ 4.1 อาณาบริเวณตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	30

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

“คุณภาพชีวิต” เป็นสิ่งสำคัญที่มากับคำว่า “การพัฒนา” เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมและการพัฒนาสังคม ต่างมุ่งเน้นเพื่อการสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการผลิตและบริการ และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ที่ผ่านมามีการพัฒนาดังกล่าวอาจไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกยุคอย่างแท้จริง แต่กลับสร้างผลกระทบด้านคุณภาพชีวิตต่อคนในชุมชน เช่น การตั้งโรงงานในแหล่งชุมชน การปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำของผู้ประกอบการ ฯลฯ และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค หรืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ยังส่งผลให้เกิดเมืองใหญ่ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนเองจะต้องปรับตัว ปรับวิถีการดำเนินชีวิตไปตามกระแสการพัฒนาค้าและอุตสาหกรรม และแม้ว่าผลของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม จะทำให้ประชาชนมีสิ่งของอำนวยความสะดวกต่างๆ เพิ่มขึ้นมากมาย แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตสองประการ คือหนึ่ง ผู้คนมีความเคร่งเครียดมากขึ้น มุ่งการทำงานหาเงิน ให้ความสำคัญกับเวลาที่จะต้องใช้ไปกับการหาเงิน เพื่อนำไปซื้อสินค้าสนองความต้องการหรือซื้อเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกเพื่อให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สบายขึ้น หรืออีกนัยยะเพื่อเพิ่มสถานภาพทางสังคมของตนให้สูงขึ้นเรื่อยๆ และสอง สิ่งของอำนวยความสะดวกต่างๆ ถูกผลิตโดยโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งได้มีส่วนกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดมลพิษในน้ำและอากาศซึ่งเป็นผลกระทบย้อนกลับมาสู่ประชาชนเองไม่มากนักน้อย จึงเกิดประเด็นคำถามว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม ที่กล่าวกันว่าทำให้เพิ่มรายได้ของประชาชน เพิ่มความหลากหลายของสินค้าและเพิ่มความสะดวกสบายในชีวิต ขยายถนน สร้างสิ่งก่อสร้างใหญ่โตด้วยงบประมาณมหาศาลนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นจริงหรือไม่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจและผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ควรจะต้องคำนึงถึงการรักษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างแท้จริง เหมาะสมในทุกๆ ด้าน และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ยั่งยืน

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตมีมาอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น หลักการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขประสบความสำเร็จในชีวิตตามอัตภาพ หรือการเดินทางสายกลางตามแนวพุทธ ไปจนถึงสภาพสังคม

ในอุดมคติที่มนุษย์สามารถดำรงชีพด้วยความผาสุกตามแนวปรัชญาตะวันตก เช่น งานเขียนเรื่อง Republic ของเพลโต และงานเขียนเรื่อง Utopia ของโทมัส มัวร์ ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงปรัชญา ในการหารูปแบบสังคมในอุดมคติ โดยที่ผู้นำในสังคมจะต้องนำทางสังคมไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกับอุดมคตินั้น เพื่อให้สังคมมนุษย์มีคุณภาพและให้คนในสังคมนั้นมีคุณภาพด้วย แต่ในการศึกษาเชิงประจักษ์ หรือศึกษาตามระเบียบวิธีการทางสังคมศาสตร์นั้นเพิ่งมีการกระทำกันเมื่อไม่นานมานี้ ในช่วงแรกมักจะเน้นการศึกษาเป็นตัวชี้วัดที่สามารถนับได้ เรียกว่า เป็นการศึกษาเชิงภาวะวิสัย (Objective) เป็นหลัก เช่น ปริมาณทรัพย์สินที่ครอบครอง อัตราการเกิดโรคร้ายต่างๆ อายุยืนถาวรเฉลี่ย รายได้เฉลี่ย ฯลฯ แต่ต่อมาได้มีการปรับปรุงวิธีการวัดคุณภาพชีวิตเรื่อยมาโดยได้นำวิธีการวัดในเชิงอัตวิสัย (Subjective) เช่น ความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อความเป็นอยู่ของเขา ความพึงพอใจในสภาพการดำรงชีวิตของเขาเอง ฯลฯ มาใช้มากขึ้น เพราะคุณภาพชีวิตเป็นผลของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่ส่งผลต่อทัศนคติของบุคคลด้วย นั่นคือคุณภาพชีวิตของคนจะต้องประเมินทั้งในด้านภาวะวิสัยและอัตวิสัยประกอบกันไป เช่น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้หากมีสภาพที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน และสภาพแวดล้อมรอบข้างที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในเมืองแบบเร่งรีบได้ อีกทั้งจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อสภาวะของเมือง ณ ขณะนั้น คือมีความสุขกายสบายใจในการดำรงชีวิตในเมืองด้วย จึงจะถือว่ามีความคุณภาพชีวิตที่ดีโดยสมบูรณ์ได้ ในทางกลับกันผู้ที่อยู่ในชนบทก็จะมีคุณภาพชีวิตที่แย่ลงและมีทัศนคติไม่ดีต่อบ้าน-ชุมชนของตนได้หากอยู่ในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยขยะและบริการทางการแพทย์เข้าไม่ถึง หรือการมีนายทุนเข้าไปประกอบกิจการต่างๆ อาทิบ้านจัดสรร มีโรงงานส่งกลิ่นเหม็นอยู่ในชุมชน เป็นต้น แม้กระทั่งเมื่อให้คนที่อาศัยอยู่ในชนบทไปอยู่ในเมือง หรือคนในเมืองไปอยู่ชนบท ชัดเจนว่าคุณภาพชีวิตของเขาจะแย่ลง เพราะสภาพการณ์ต่างๆ ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในแบบเดิมของคนเหล่านั้น ดังนั้น การศึกษาคุณภาพชีวิตที่ถูกต้อง จึงต้องโดยปกติผู้คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม และเอื้อต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้

ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในประเทศไทย ได้มีการศึกษาทั้งในแง่ของการสำรวจระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต จากสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และหน่วยงานราชการต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ปี 2553 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553) พบว่าโดยรวมแล้วประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุดร้อยละ 22.2 รายได้บุคคลเฉลี่ยต่อเดือนของตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 17,099.12 บาท รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 22,470.65 บาท และรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 13,839.61 บาท และแน่นอนว่าคนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีรายได้บุคคล รายได้ครัวเรือน และรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อ

เดือนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีเงินออมและกว่าครึ่งมีหนี้สิน มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการ
ทำงานมากที่สุด และมีความพอใจในคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันน้อยที่สุด อัน
เนื่องมาจากราคาสินค้าประเภทอาหารมีราคาค่อนข้างแพง

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตในแง่ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท จากการศึกษาของสุพรรณิ
ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ (สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ, 2534) พบว่า หนึ่งในผู้คนที่อยู่
ในเขตเมืองพอใจในรายได้จากการทำงานมากกว่าคนในเขตชนบท แต่จะมีความพึงพอใจต่ำกว่าใน
เรื่องของการใช้เวลาว่างและการพักผ่อน เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำงานมากและประชาชนจำนวน
มากไม่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ สอง ประชาชนมีความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว
ตนเองและสังคมในระดับที่สูงมาก และไม่มีความแตกต่างกันระหว่างคนในเขตเมืองกับเขตชนบท
และสาม เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง ผู้ที่อยู่นอกเขตชุมชนแออัดจะมีความพึงพอใจในเรื่องสุขภาพ
อนามัยสูงกว่าในชุมชนแออัด ทั้งนี้เพราะผู้ที่อยู่นอกชุมชนแออัดมีการศึกษา รายได้ และได้รับการ
ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยมากกว่าผู้อยู่ในชุมชนแออัด แต่จะมีความพึงพอใจในท้องถิ่นของตนต่ำกว่า
โดยภาพรวมแล้วทั้งชาวเมืองและชาวชนบทมีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของตนเป็นอย่างดี แต่จะ
มีความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตในด้านที่ต่างกันด้วยเหตุปัจจัยที่ต่างกัน

จะเห็นว่าการวิจัยในประเด็นคุณภาพชีวิต ได้มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ตัวชี้วัด
หรือผลการศึกษาที่สะท้อนถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด
นั่นเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังมีข้อด้อยบางอย่าง ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเฉพาะคนใน
เมืองหรือเฉพาะคนในชนบท การศึกษาเฉพาะบริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น การศึกษาใน
ขอบเขตที่กว้างเกินไป คือระดับประเทศ ซึ่งในบางครั้งสังคมแต่ละสังคมจะเผชิญปัญหาที่ไม่
เหมือนกัน มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน อย่างเช่น ระดับรายได้ของคนในกรุงเทพฯไม่ควรนำมาเป็นระดับ
รายได้อ้างอิงของการพัฒนาประเทศและในจังหวัดอื่นๆ เพราะรายได้ที่มากขึ้นอาจจะมาพร้อมกับ
ค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้นด้วย จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า หากนำกรอบแนวคิดที่มีลักษณะเป็นการ
ทั่วไปจากงานวิจัยต่างๆ มาปรับใช้กับชุมชน หรือสังคมที่มีลักษณะเฉพาะด้าน ผลจะเป็นอย่างไร และ
นอกจากผู้คนในเมือง-ชนบทแล้ว ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบท
เป็นชุมชนเมือง จากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่าน
ทางสังคมนั้น จะมีคุณภาพชีวิตหรือมีทัศนคติต่อบริเวณที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ โดยวิธีการผลิต
และการบริการแบบอุตสาหกรรม ได้ขยายตัวจากภาคกลางไปสู่ภูมิภาครอบข้างหรือตามหัวเมืองหลัก
ทางเศรษฐกิจ แม้จะทำให้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น มี GDP เพิ่มขึ้น อาจไม่
สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริงหากไม่มีการเตรียมการรับมือการ

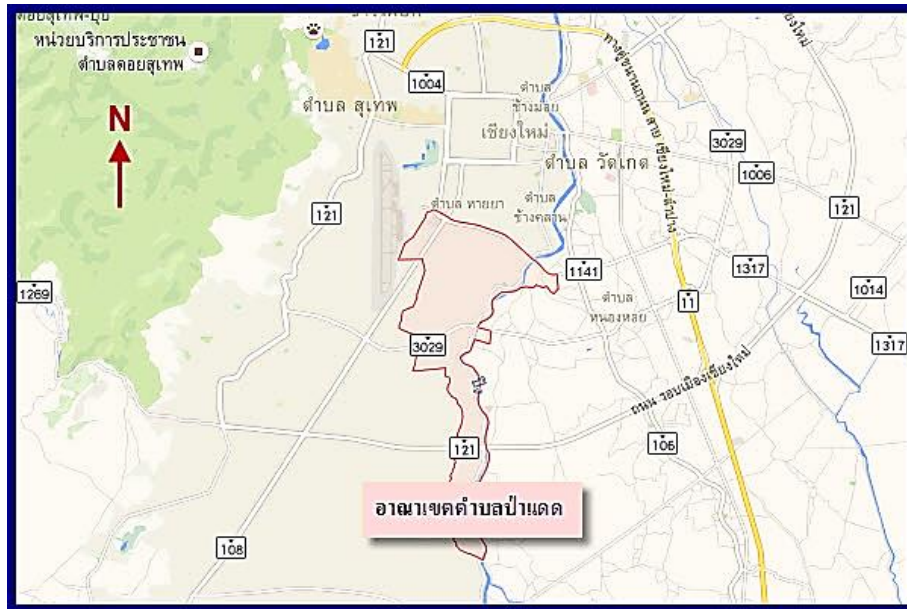
เปลี่ยนแปลง เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนพื้นถิ่น ต่อ วัฒนธรรมชุมชนด้วย และการขยายตัวของเมืองในแบบอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วทั้งทางการค้า การ ผลิต การบริการ(แหล่งท่องเที่ยว-โรงแรม) ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วย หากบางพื้นที่ สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงตามระบบเศรษฐกิจไม่ทันก็จะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้ง่าย

การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมมักก่อปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหา มลภาวะเป็นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาการจราจรติดขัด ผู้คนห่างเหิน กันทำให้ชุมชนขาดความเข้มแข็ง ฯลฯ ซึ่งหากภาครัฐไม่มีการจัดการที่ดีแล้วการขยายตัวดังกล่าวจะ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและทัศนคติของคนที่มีต่อเมือง และทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชน แย่ลงได้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิต (สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์, 2541) พบว่า ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมกับความพึงพอใจในชีวิตในเขตเมือง ต่างส่งผล ต่อกันในเชิงลบ นั่นคือถ้าคนในเมืองรู้สึกว่าเป็นเมืองมีมลพิษมาก ความพึงพอใจในชีวิตจะยิ่งลดลง และความถี่ของอาหารในครอบครัวส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตในเขตเมืองกันในเชิงบวก นั่นคือถ้า ครอบครัวมีความถี่ของอาหารต่อกัน ความพึงพอใจชีวิตในเขตเมืองจะยิ่งมากขึ้น และดังนั้นจะเห็นว่า คุณภาพชีวิตของคนในเมือง ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อมในเมืองและปัจจัยด้านครอบครัว เป็นสำคัญ

เมืองเชียงใหม่มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทั้งการผลิต การบริการ การท่องเที่ยว ฯลฯ และการ หายไปของภาคเกษตรกรรม แม้ว่าการขยายตัวดังกล่าวจะมีผลให้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นและ โอกาสในการประกอบอาชีพมีมากขึ้น แต่การขยายตัวของเมืองตัวอย่างต่อเนื่อง ได้ส่งผลให้เกิดปัญหา หลายประการตามมามากมาย (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2534) เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหามลภาวะ ทางอากาศ ปัญหามลภาวะเป็นพิษและน้ำเน่าเสียโดยเฉพาะบริเวณริมคลองแม่ข่า และนอกจากนี้ ชุมชนที่แวดล้อมเมืองที่เคยเป็นทุ่งนาและพื้นที่กร้าง ก็มีผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จนกลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจใหม่ของเมือง และบางแห่งกลายเป็นเขตชานเมืองสำหรับการพักอาศัยไป และนับวันประชากรยิ่งหนาแน่นมากขึ้น แต่กลับพบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมกลับเห็นห่างกันมาก ขึ้น

ตำบลป่าแดดซึ่งเป็นเขตต่อเนื่องจากตัวเมืองเชียงใหม่ ก็ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ แบบอุตสาหกรรมและการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ตำบลป่าแดดกลายเป็นเขตที่อยู่อาศัย แถบชานเมืองสำหรับผู้ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ (สำนักปลัดเทศบาลตำบลป่าแดด, 2556) เดิม ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ถูกกว้านซื้อโดยนักธุรกิจเพื่อพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ไปสร้าง บ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ประชาชนที่เคยประกอบอาชีพเกษตรกรได้เปลี่ยนไป ประกอบอาชีพรับจ้าง ทำการค้า และประกอบธุรกิจบริการต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และยังมี

ประชากรจำนวนมากที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างอำเภอและต่างจังหวัดเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ส่วนหนึ่งที่เป็นข้าราชการ พนักงานบริษัทเอกชน และทำธุรกิจด้านการค้าการลงทุนที่ต้องเดินทางเข้าไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ และอีกส่วนทำการค้าบริการในพื้นที่ นอกจากนี้ บนพื้นที่ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตรทางทิศใต้ของเมืองเชียงใหม่ ตำบลป่าแดดซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มตามฝั่งซ้าย(ตะวันตก)ของแม่น้ำปิง และมีส่วนที่ติดลำน้ำปิงเป็นแนวยาวตลอดประมาณ 6.5 กิโลเมตร

ที่มา : Google Map

ภาพที่ 1.1 ที่ตั้งของตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

จากผลกระทบของปัญหาการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม และการขยายตัวของเมือง ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนชาวตำบลป่าแดดโดยเฉพาะคนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานานจะมีสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมเป็นอย่างไร และผู้คนที่ประกอบอาชีพไปตามกระแสของการพัฒนานั้นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบลป่าแดด องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนราชการ และ องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนและกำหนดแนวนโยบายการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พัฒนาการให้บริการด้านต่างๆ กับประชาชน ตลอดจนการพัฒนา ให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมได้

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจ ด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย ของผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยยกเว้นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนหมู่บ้านจัดสรร

1.5 นิยามศัพท์

คุณภาพชีวิต หมายความว่า การดำรงชีวิตของบุคคล โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคมได้ ซึ่งได้สะท้อนออกมาสู่สังคม ทั้งแง่ของการมีครอบครัวที่อบอุ่น การได้ทำงานที่ตนรัก การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีในชุมชน การมีส่วนร่วม ในการจัดการปัญหาในชุมชน การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี การมีสุขภาพอนามัยที่ดีและการมี ชีวิตประจำวันที่ดีของปัจเจกบุคคล

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม หมายความว่า สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสถานะความเป็นอยู่ ทางสังคมของบุคคลในระดับหนึ่งๆ เช่น รายได้ รายจ่าย เงินออม ภาวะหนี้สิน ความพอใจการทำงาน และอาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น

เขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท หมายความว่า เขตที่เปลี่ยนจากเขตชนบทในอดีตจนเริ่มเป็นเมืองหรือแหล่งที่อยู่ อาศัยที่หนาแน่นมากขึ้นในปัจจุบัน ประชากรในพื้นที่เดิมทำเกษตรกรรมก็เปลี่ยนเป็นการทำอาชีพ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าการบริการ ในที่นี้จะหมายถึงเขตตำบลป่าแดด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตจากแหล่งต่างๆ และสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2528: 1) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต คือ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่มีความเหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสภาวะการณ์ของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและเหมาะสม อย่างน้อยก็ว่าจะประกอบด้วย มีอาหารเพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยเหมาะสม รวมถึงได้รับการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

กรมการพัฒนาชุมชน (2539) ได้ให้ความหมายของ “คุณภาพชีวิต” ว่าหมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสม ตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ นั่นคือการที่จะกล่าวว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการ ซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้นั้น สามารถแปรเปลี่ยนไปได้ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้น

องค์การอนามัยโลก (The WHOQOL group, 1994 อ้างใน สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะฯ 2540) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นมโนทัศน์หลายมิติที่ประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านระดับความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะฯ (2540) ได้สรุปนิยาม คุณภาพชีวิต ว่าหมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนิน

ชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

ระพีพรรณ คำหอม และทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล (2550) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าคุณภาพชีวิต หมายถึงระดับที่บุคคลรู้สึกสนุกสนานต่อความเป็นไปในชีวิตของเขา คุณภาพชีวิตของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ความเป็นอยู่หรือ being ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านจิตวิญญาณ
- 2) ความเป็นเจ้าของหรือ belonging ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านชุมชน
- 3) สิ่งที่จะมาถึง หรือ becoming ประกอบด้วย การปฏิบัติที่จะเกิดขึ้น การใช้เวลาว่างที่จะเกิดขึ้น และความเจริญเติบโตที่จะเกิดขึ้น

อัจฉรา นวจินดา และขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532) ได้รวบรวมและสรุปนิยามคุณภาพชีวิต จากแนวคิดความต้องการของมนุษย์ของ Maslow (1954) และระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ของ Sharma (1988) สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง “ความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเพียงพอ” ซึ่งตามความหมายนี้ คุณภาพชีวิตสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ

1) แนวทางด้านความรู้สึกและจิตใจ เป็นความรู้สึกของบุคคลว่า ตนรู้สึกว่ามีคุณภาพชีวิตอย่างไร ซึ่งถ้าหากได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจแล้วก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีเพราะจะคิดว่าตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว

Maslow (1970: 69-80) ได้เสนอสมมติฐานว่า “มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจ ความต้องการอื่นๆ ที่สูงขึ้นไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งก็จะเกิดขึ้นได้” ความต้องการของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น หรือ Maslow's Hierarchy Needs ตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย ด้านความปลอดภัย ทางด้านความรัก ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง ไปจนถึงความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ

2) แนวทางด้านสภาวะร่างกายและสภาพแวดล้อม เป็นแนวคิดที่บุคคลอื่นจะให้ภาพว่า คนที่มี “คุณภาพชีวิตที่ดี” ที่สังคมยอมรับนั้นมีลักษณะอย่างไร กล่าวคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สังคมยอมรับได้ บุคคลต้องจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดีก่อน จากนั้นก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสังคมก็จะยอมรับไปโดยปริยายก่อให้เกิดการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่ดียิ่งขึ้นอีก และสังคมนั้นก็กำหนดมาตรฐานของคุณภาพชีวิตที่ดีที่สังคมยอมรับขึ้นมา ข้อนี้มาจากแนวคิดของ Shama ซึ่งกล่าวว่า การสนองความต้องการส่วนบุคคลนั้น

จะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่สังคมยอมรับด้วย และบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะสะท้อนไปสู่สังคมที่ดี และสังคมที่ดีก็จะสะท้อนไปสู่การที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน

สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ (2534: 12) ให้คำจำกัดความว่าคุณภาพชีวิต คือ สภาพของการดำรงชีวิตที่สร้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถนำไปวัดหรือประเมินผลได้ ไม่ว่าจะเป็นความพึงพอใจส่วนบุคคลหรือสังคม

จากงานต่างๆ ข้างต้นจะเห็นว่าคุณภาพชีวิตนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับ

- 1) เป้าหมายในชีวิต หรือความต้องการในชีวิต
- 2) ความพึงพอใจของบุคคลๆหนึ่งที่ได้รับบรรลุเป้าหมายหรือได้รับสิ่งที่ต้องการ
- 3) การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม
- 4) บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน
- 5) สามารถประเมินได้
- 6) อยู่ในช่วงเวลาหนึ่งๆ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป สิ่งต่างๆเหล่านี้ก็จะเปลี่ยนไปด้วย

กล่าวคือ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการบางสิ่งบางอย่างในชีวิตในบริบททางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นบุคคลก็จะต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานที่เหมาะสมเสียก่อน และเมื่อบรรลุเป้าหมายนั้นแล้วก็จะเกิดความพึงพอใจในชีวิต ณ ขณะนั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป เป้าหมายในชีวิตของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป อันเกิดจากความต้องการที่เปลี่ยนไปประกอบกับปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยทางสังคมที่เปลี่ยนไป บุคคลก็จะดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายใหม่ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง และเป็นเช่นนี้ไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเราสามารถวัดหรือประเมินได้ ทั้งในเชิงอัตวิสัย (Subjective) และภาวะวิสัย (Objective) ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง

ผู้ศึกษาจึงสรุปนิยามคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลดำเนินชีวิตในสังคม เกิดความพึงพอใจในการดำรงชีวิต มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสามารถสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคมได้ ซึ่งได้สะท้อนออกมาสู่สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมรอบข้างเมื่อบุคคลดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม

2.1.2 ดัชนีและองค์ประกอบคุณภาพชีวิต

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980 อ้างในเจษฎา บุญทา, 2545) ได้ให้เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 2 ด้าน คือ 1) ด้านวัตถุวิสัยหรือภาวะวิสัย (Objective) เป็นการวัดโดยอาศัยข้อมูลด้านรูปธรรมที่วัดได้ เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และ 2) ด้านจิตวิสัยหรืออัตวิสัย (Subjective) เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยาและข้อมูลส่วนบุคคล เจตคติต่อประสบการณ์

เกี่ยวกับชีวิตของบุคคล การรับรู้สภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และความพึงพอใจในชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1996 อ้างในเจษฎา บุญทา, 2545) ได้พัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เป็นสากลขึ้นมาในปี ค.ศ. 1996 มีทั้งหมด 100 ตัวชี้วัดหรือข้อคำถาม (WHOQOL-100) ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้แปลเป็นภาษาไทยซึ่งองค์การอนามัยโลกยอมรับอย่างเป็นทางการ

WHOQOL-100 ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ แบบภาวะวิสัย (Perceived objective) และอัตวิสัย (self-report subjective) ซึ่งมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 6 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านร่างกาย (physical domain) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน
- 2) ด้านจิตใจ (psychological domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง
- 3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (level of independence) คือ การรับรู้ถึงความ เป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือพึ่งพาการรักษาทางการแพทย์
- 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของ ตนกับบุคคลอื่น ทั้งการให้และการรับความช่วยเหลือ รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนิน ชีวิต
- 6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (spirituality religion/ personal beliefs) รวมไปถึงการรับรู้ เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่างๆของคนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล (2541) ได้แปลและพัฒนาจากเครื่องชี้วัด คุณภาพชีวิต WHOQOL-100 เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI, 1997) มี 4 ด้าน 26 ตัวชี้วัด คือ

- 1) ด้านร่างกาย (physical domain) มี 7 ตัวชี้วัด
- 2) ด้านจิตใจ (psychological domain) มี 6 ตัวชี้วัด
- 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) มี 3 ตัวชี้วัด
- 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) มี 8 ตัวชี้วัด

ระพีพรรณ คำหอม และทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล (2550) ได้จัดทำรายงานการศึกษา เรื่อง “ การพัฒนามาตรฐานและคู่มือการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เพื่อการขยายผลการนำไปใช้” ให้กับกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ โดยอ้างถึง *ดัชนีชี้วัดและองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในระดับประเทศ* ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ ซึ่งดัชนีชี้วัดและองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในต่างประเทศก็จะแตกต่างกันไป ในแต่ละประเทศ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษจำแนกมิติในการวัดคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 มิติใหญ่ๆ คือ

ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบหลักรวม 15 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ประเทศมาเลเซียได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าเป็นผลรวมของส่วนประกอบ 10 มิติ คือ รายได้และการกระจายรายได้ การขนส่งและการสื่อสาร สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ชีวิตครอบครัว การมีส่วนร่วมทางสังคม ความปลอดภัยสาธารณะ และวัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง มีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆ รวมกัน 37 ตัวชี้วัด เป็นต้น

ในประเทศไทยนั้น ก็ได้มีนักวิชาการหลายท่านเสนอไว้ เช่น **ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์** ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้ในบทความเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ท่านได้สร้างเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้ 14 ตัว โดยเริ่มตั้งแต่การอยู่ในครรภ์มารดา ไปจนถึงการมีชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตรภาพ เน้นด้านความเสมอภาคของคนที่จะได้รับบริการสังคมจากรัฐ ดังนี้ชี้วัดดังกล่าว ได้แก่

- 1) การได้รับโภชนาการดี มีคุณภาพโภชนาการต่อร่างกาย (ด้านอาหาร)
- 2) การได้รับบริการด้านสวัสดิการอนามัยแม่และเด็ก (ด้านสวัสดิการ)
- 3) การมีลูกไม่มากและเหมาะสมกับความสามารถในการเลี้ยงดูของครอบครัว (ด้านครอบครัว)
- 4) การมีครอบครัวที่อบอุ่น (ด้านครอบครัว)
- 5) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน (ด้านการศึกษา)
- 6) ความเสมอภาคในการได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายโดยรัฐ (ด้านความมั่นคง)
- 7) โอกาสในการพบปะสังสรรค์กับสังคม (ด้านสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค)
- 8) ความเสมอภาคในเชิงพาณิชย์กับภายนอกสังคม (ด้านเศรษฐกิจ)
- 9) การดำเนินชีวิตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดี (ด้านสิ่งแวดล้อม)
- 10) การเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (ด้านสวัสดิการ)
- 11) การได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมและการประกันสังคม (ด้านสวัสดิการ)
- 12) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (ด้านสังคม)
- 13) การดำรงชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตรภาพ (ด้านค่านิยม)
- 14) โอกาสและความเสมอภาคส่วนบุคคลในด้านต่างๆ ได้แก่ (ด้านสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค)

14.1 ปัจจัยการผลิตของบุคคล

14.2 การรับรู้ข่าวสารและการนันทนาการ

14.3 การรับบริการด้านสาธารณสุข

14.4 การรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อความสงบสุขและความมั่นคงของรัฐ

14.5 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ระพีพรรณ คำหอม และทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล (2550 ; หน้า 18- 23) ยังอ้างอีกว่า การวัดระดับคุณภาพชีวิตของประเทศไทย ได้มีการพัฒนาเครื่องมืออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจาก สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตเหล่านี้ มีการใช้และพัฒนาเครื่องมือคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องโดยภาครัฐ และมีการจัดทำรายงานคุณภาพชีวิตในแต่ละช่วงเวลาที่มีการประเมินอีกด้วย ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยภาครัฐนี้ ได้แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตคนไทย

ดัชนี / หน่วยงานที่รับผิดชอบ	สาระสำคัญ
1. เครื่องชี้วัดภาวะสังคม (Social Indicators) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)	มี 9 องค์ประกอบ (หมวด) 55 ตัวชี้วัด 1.ประชากร 2.สาธารณสุข 3.การศึกษา 4.เศรษฐกิจสังคม 5.สวัสดิการสังคม 6.การมีงานทำ 7.ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 8.สถาบันครอบครัว 9.ภาวะมลพิษ
2. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	ในปี 2545 – 2549 6 องค์ประกอบ (หมวด) 37 ตัวชี้วัด 1.สุขภาพดี 2.มีบ้านอาศัย 3.ฝึกฝนศึกษา 4.รายได้ก้าวหน้า 5.ปลูกฝังค่านิยม 6.ร่วมใจพัฒนา
3. เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Index) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.)	มี 11 องค์ประกอบ (สาขา) 89 ตัวชี้วัด 1.ประชากร 2.แรงงาน 3.เคหะ 4.ประมง 5.เกษตร 6.การศึกษา 7.สาธารณสุข 8.รายได้-รายรับ 9.การขนส่งและคมนาคม 10.การเงินการธนาคาร 11.บัญชีรายได้ประจำชาติ
4. ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมของกรุงเทพมหานคร	มี 5 องค์ประกอบ (ด้าน) 47 ตัวชี้วัด (ตัวบ่งชี้) 1.สิ่งแวดล้อม 2.เศรษฐกิจ 3.สังคม 4.สุขภาพ 5.จิตใจ
5. ดัชนีคุณภาพชีวิตคนไทยของกระทรวงการพัฒนากำลังและความมั่นคงของมนุษย์	มี 11 องค์ประกอบ 60 ดัชนี 1.สุขภาพ 2.การศึกษา 3.ที่อยู่อาศัย 4.สิ่งแวดล้อม 5.รายได้ 6.การทำงาน 7.จริยธรรม 8.ครอบครัว 9.ความปลอดภัย 10.คมนาคมและการสื่อสาร 11.การมีส่วนร่วม

ที่มา : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนากำลังและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 2550.

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในลักษณะนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่ เพราะเป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงขนาดและระดับความรุนแรงของปัญหา แต่ไม่สามารถบ่งชี้ถึงการพัฒนาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหรือเฉพาะท้องถิ่นได้ ต่อมาได้จึงมีสถาบันวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ริเริ่มจัดทำงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่แสดงถึงตัวชี้วัดที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยมากขึ้น กล่าวคือสามารถบ่งชี้เฉพาะกลุ่มได้โดยใช้ตัวชี้วัดที่มาจากความรู้สึกนึกคิดและสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาโดยตรงและ

สามารถสร้างตัวชี้วัดที่สามารถใช้ได้ในปีที่หลากหลาย ดังที่ **สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553)** โดยได้ทำการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนไทยในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งมีการสำรวจข้อมูลคุณภาพชีวิตทั้งของคนในเขตเมืองและในเขตชนบทควบคู่กันไป มาตรฐานวัดคุณภาพชีวิตตัวนี้สามารถใช้สำหรับศึกษาทั้งในพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบทได้ โดยมีการวัดคุณภาพชีวิตทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

- 1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ประกอบด้วยข้อคำถาม 8 ข้อ วัด 5 ระดับ
- 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ 5 ระดับ
- 3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ เคย/ไม่เคย
- 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ 3 ระดับ
- 5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ประกอบด้วยข้อคำถาม 13 ข้อ 5 ระดับ

จะเห็นว่า การประเมินหรือการวัดระดับคุณภาพชีวิตนั้นมีเครื่องมือที่ได้เคยมีการจัดทำไว้อย่างชัดเจน และน่าเชื่อถืออยู่แล้วหลากหลายเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือส่วนใหญ่ก็จะเป็นการวัดระดับเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการสวัสดิการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆของภาครัฐ เป็นดัชนีคุณภาพชีวิตทั้งในแบบอัตวิสัยและแบบภาวะวิสัย ซึ่งเป็นตัวอย่างของตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ที่จะได้นำไปใช้ประกอบการสร้างตัวชี้วัดและกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาในครั้งนี้ต่อไป

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปความจากงานศึกษาต่างๆ อธิบายได้ดังนี้

เสาวนีย์ ตะนะกุลย์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการศึกษาเชิงอัตวิสัย (Subjective Quality of Life) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจอย่างสูงในมิติครอบครัวหรือชีวิตสมรสและที่อยู่อาศัย มีความพึงพอใจในอาชีพ และสุขภาพในระดับปานกลาง ส่วนในมิติของสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับต่ำ

นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนให้ความสำคัญต่อมิติครอบครัวหรือชีวิตสมรสมากที่สุด รองลงมาคือ มิติด้านสุขภาพ งานอาชีพ และที่อยู่อาศัยตามลำดับ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ นั้น พบว่า 1) อายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานอาชีพและความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อม 2) สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานอาชีพและชีวิตโดยรวม

3) รายได้จะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในสุขภาพ และ 4) สถานภาพทางอาชีพมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตและความพึงพอใจในมิติต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นความพึงพอใจในสุขภาพ

ทรงศักดิ์ เทพสาร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาในชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าคุณภาพชีวิตในการดำรงชีวิตได้เป็นไปตามมาตรฐานความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยได้ดัดแปลงตัวข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งมีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสาธารณสุข โภค ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา และด้านการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตครัวเรือนชาวเขาอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานความจำเป็นพื้นฐานในทุกประเด็น นอกจากนี้ยังพบอีกว่า หนึ่ง ครัวเรือนที่สมาชิกยังไม่ได้สัญชาติไทย มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกมีสัญชาติไทย สอง ครัวเรือนชาวเขาต่างเผ่ากันจะมีรายได้และความมั่นคงในงานแตกต่างกัน และ สาม ครัวเรือนชาวเขาต่างเผ่าและต่างอาชีพกันมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของการทำงานแตกต่างกัน

กนิษฐา ไทยกล้า (2544) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของตำรวจจราจรจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก 26 ตัวชี้วัดภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่าตำรวจจราจรในจังหวัดเชียงใหม่มีคุณภาพชีวิตระดับกลาง โดยตำรวจมีอายุเฉลี่ย 37 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8667.96 มีเงินเบียดเฉลี่ยต่อเดือน 523.63 บาท ตำรวจจราจรที่ปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเทศบาลมีคุณภาพด้านสุขภาพกายดีกว่าตำรวจจราจรที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตเทศบาล คุณภาพชีวิตแตกต่างกันในด้านสุขภาพกาย ($p=0.013$) และมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันในด้านสิ่งแวดล้อม ($p=0.015$) แต่ไม่มีความแตกต่างกันด้านจิตใจ ($p=0.174$) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($p=0.102$) กล่าวคือ ตำรวจจราจรที่ปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเทศบาลจะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายและด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าตำรวจจราจรที่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตเทศบาล เนื่องมาจากความไม่วุ่นวายของชุมชนนอกเขตเทศบาล และมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีมลภาวะน้อยกว่าในเขตเทศบาล

เจษฎา บุญทา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตของสุวัฒน์ มหิตนรินทร์กุล ซึ่งมีเครื่องชี้วัด 4 ด้าน 3 ระดับ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ 0.83 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 79.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนั้นพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมากที่สุด อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 85.20) รองลงมาเป็นด้านจิตใจซึ่งอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 82.93) ด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 81.21) และด้านร่างกายซึ่งอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 68.95) ตามลำดับ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553 โดยใช้มาตรวัดคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตด้านชีวิต

ความเป็นอยู่ประจำวัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวระดับมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 8.32 จากคะแนนเต็ม 10) มีความพึงพอใจกับชีวิตการทำงานในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 8.00 จากคะแนนเต็ม 10) มีความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 7.96 จากคะแนนเต็ม 10) มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียดอยู่ในระดับค่อนข้างดี ในรอบปีที่ผ่านมาส่วนใหญ่เคยเจ็บป่วยเล็กน้อย และไม่มีอาการผิดปกติที่บ่งบอกถึงความเครียด ส่วนคุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสินค้าประเภทอาหารมีราคาค่อนข้างแพง แต่ก็มีความพึงพอใจในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ และเห็นว่าชีวิตและทรัพย์สินของตนยังมีความปลอดภัยในระดับค่อนข้างน้อย

นอกจากนี้ ยังพบว่าลักษณะทั่วไปของตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 48.10 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. ประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด มีรายได้บุคคลเฉลี่ย 17,099.12 บาท/เดือน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 22,470.65 บาท/เดือน และรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 13,839.61 บาท/เดือน โดยกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุด 34,661.29 บาท/เดือน ส่วนใหญ่มีเงินออมและครึ่งหนึ่งมีหนี้สิน

วรวิทย์ ทาอุโมงค์ (2554) ศึกษาเรื่อง การวัดความสุขเชิงเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ของกลุ่มผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยใช้มาตรฐานการวัดความสุข แบ่งเป็น 5 ตัวชี้วัด 7 ระดับ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความสุขของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง (3.925) โดยกลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญในตัวชี้วัดด้านสุขภาพมากที่สุด (1.384) รองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อม (1.005) ด้านสังคม (0.613) ด้านเศรษฐกิจ (0.576) และด้านการเมือง (0.346) ตามลำดับ

และยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระจะส่งผลต่อระดับความสุขโดยรวมในทิศทางเดียวกัน โดยองค์ประกอบของความสุขที่สามารถอธิบายความสุขโดยรวมได้คืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านเศรษฐกิจมี 3 ตัวแปร ได้แก่ ความสุขที่ได้จากงานที่ทำ ความสุขจากการทำงาน และความ เป็นอิสระในการประกอบอาชีพไม่ถูกกีดกัน ในด้านสังคมมี 8 ตัวแปร ได้แก่ ความสุขจากคนในสังคม ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ความรู้สึกเชิงลบกับชุมชนของตนเอง ความรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในชุมชน ความรู้ความเข้าใจในการทำอาหาร/วัฒนธรรม/ประเพณีระดับ การอาสาช่วยเหลือชุมชน ความสุขจากครอบครัว และความสำเร็จในการศึกษา ในด้านการเมืองมี 4 ตัวแปร ได้แก่ ความเป็นอิสระทางการเมือง การเมือง ความเป็นอิสระในการเข้าถึงสื่อ การได้รับผลเชิงลบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับความสุขด้านสิ่งแวดล้อมมี 4 ตัวแปร ได้แก่ การมีที่ดินในการเกษตรเพื่อยังชีพ ความหลากหลายทางสิ่งแวดล้อม พื้นดินและน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อม มีความสะอาดและปลอดภัย และความสุขในด้านสุขภาพ 7 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการเคลื่อนไหวของร่างกายในการช่วยเหลือตนเอง ระดับสุขภาพของร่างกาย ระดับสุขภาพของจิตใจ ความคิดทางลบ

ในการดำเนินชีวิตที่ดำเนินอยู่ ระดับการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาหรือปฏิบัติธรรม ระดับการบริจาค
สิ่งของหรือเงิน และระดับการเสพสารเสพติด

อารดา วีระเกียรติกำจร (2554) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุ
เทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษานั้น พบว่า ระดับคะแนนคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยของ
ผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี และคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน พบว่า มี 3 องค์ประกอบที่มี
คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีคือ องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบด้านสุขภาพ และ
องค์ประกอบด้านสังคม สำหรับองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือ องค์ประกอบ
ด้านเศรษฐกิจและองค์ประกอบด้านจิตใจ

ส่วนการผลการศึกษาด้านปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตนั้น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระดับ
คุณภาพชีวิตมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสังคม กล่าวคือ การได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการได้เข้า
ร่วมกิจกรรมภายในชุมชนจะส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสูงขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
0.001 รองลงมาคืออาชีพก่อนอายุ 60 ปี ที่มีรายได้แน่นอน เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จะ
ส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสูงขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 อันดับสุดท้ายคือ การ
ที่ผู้สูงอายุมีสถานภาพสมรสและคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสูงขึ้นที่ระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อาบบุญ คำทิพย์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
มีตัวชี้วัด 8 ด้าน 7 ระดับ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม ด้าน
ความมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านปัจจัยการอยู่อาศัย ด้านการบริหารจัดการ และด้านชีวิตชุมชน พบว่า
ดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยประชาชนมีคุณภาพชีวิตมากในด้าน
วัฒนธรรมและการศึกษาเป็นลำดับแรก กล่าวคือ ประชาชนให้ความสำคัญกับคุณค่าของวัฒนธรรม
และขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจที่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และพอใจกับ
คุณภาพด้านการศึกษาในเมืองเชียงใหม่ รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ประชากรในเขตเทศบาล
นครเชียงใหม่ มีความสะดวกในการเข้าถึงการจ้างงาน และเห็นว่าเมืองเชียงใหม่มีค่าครองชีพที่ต่ำ
ส่วนองค์ประกอบที่ประชากรมีคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด คือ ด้านความมั่นคง ได้แก่ ความปลอดภัยของ
ชีวิตและทรัพย์สินในยามวิกาล ความปลอดภัยจากอัคคีภัย การคมนาคม และภัยพิบัติจากธรรมชาติ

ตัวแปรด้านเพศมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตด้านวัฒนธรรมและการศึกษา โดยมีความน่าจะ
เป็นร้อยละ 53.27 เพศหญิงจะมีคุณภาพชีวิตในด้านวัฒนธรรมและการศึกษามากกว่าเพศชาย ตัวแปร
ด้านอายุ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคง กล่าวคือ ยิ่งประชากร
ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีอายุเพิ่มมากขึ้น จะยิ่งมีคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงน้อยลง ตัวแปรด้าน
สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านวัฒนธรรมและการศึกษา และมีความสัมพันธ์ทางลบ
กับด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรด้านระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตด้าน

วัฒนธรรมและการศึกษา และมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ตัวแปรด้านสถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตด้านสวัสดิการสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมด้านปัจจัยการอยู่อาศัย และด้านการบริหารจัดการ

จะเห็นว่าระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมือง โดยเฉพาะพื้นที่เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำในทางมาก คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริเวณใกล้เมืองก็มีระดับมาก โดยจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรม แต่ผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือนอกเมืองจะมีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาล ในด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม จึงอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในด้านต่างๆ ที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริเวณที่อยู่อาศัยว่าอยู่ในเขตเมืองหรือนอกเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีงานศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่กึ่งกลางระหว่างพื้นที่ในเมืองกับพื้นที่นอกเมือง หรือพื้นที่ชานเมืองที่มีลักษณะของชุมชนแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบทไม่มากนัก จึงต้องพิจารณาคำชี้วัดระดับคุณภาพชีวิตและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ จากงานศึกษาทั้งที่ศึกษาประชาชนที่อยู่ในเมืองกับผู้ที่อยู่นอกเมืองและปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของคนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท และศึกษาคุณภาพชีวิตรวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท ดังนั้น เพื่อที่จะดำเนินการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการที่ผู้ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ผู้ศึกษาจึงได้นำตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตจากการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553) มาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับการศึกษาคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ โดยกรอบแนวคิดที่ว่าประชาชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย

องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ การที่ประชาชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ในระดับต่ำซึ่งแสดงถึงการมีเงินออมและการมีเงินเหลือเพียงพอต่อการใช้ในยามฉุกเฉินหรือยามเจ็บป่วย ไม่มีภาระหนี้สินหรือมีภาระหนี้สินเท่าที่คนจะปลดหนี้ และการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง

องค์ประกอบด้านการทำงาน การมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องพิจารณาถึงความมั่นคงในงานปัจจุบันและความปลอดภัยในการทำงานซึ่งแสดงถึงความแน่นอนของรายได้ในอนาคต มีการใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่เหมาะสมและมีเวลาเหลือสำหรับการพักผ่อน มีการเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการทำงานซึ่งแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ในอนาคต และการได้รับการคุ้มครองด้านสวัสดิการซึ่งแสดงถึงความต่อเนื่องในการทำงานและลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียรายได้

องค์ประกอบด้านสังคม คุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว ในละแวกบ้าน และในที่ทำงานซึ่งแสดงถึงการมีช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันกับบุคคลอื่นๆ มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำซึ่งแสดงถึงการมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและความรับผิดชอบต่อสังคม มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสโมสรซึ่งแสดงถึงการมีทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง และการมีเพื่อนในสังคมขนาดเล็ก และการมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนา

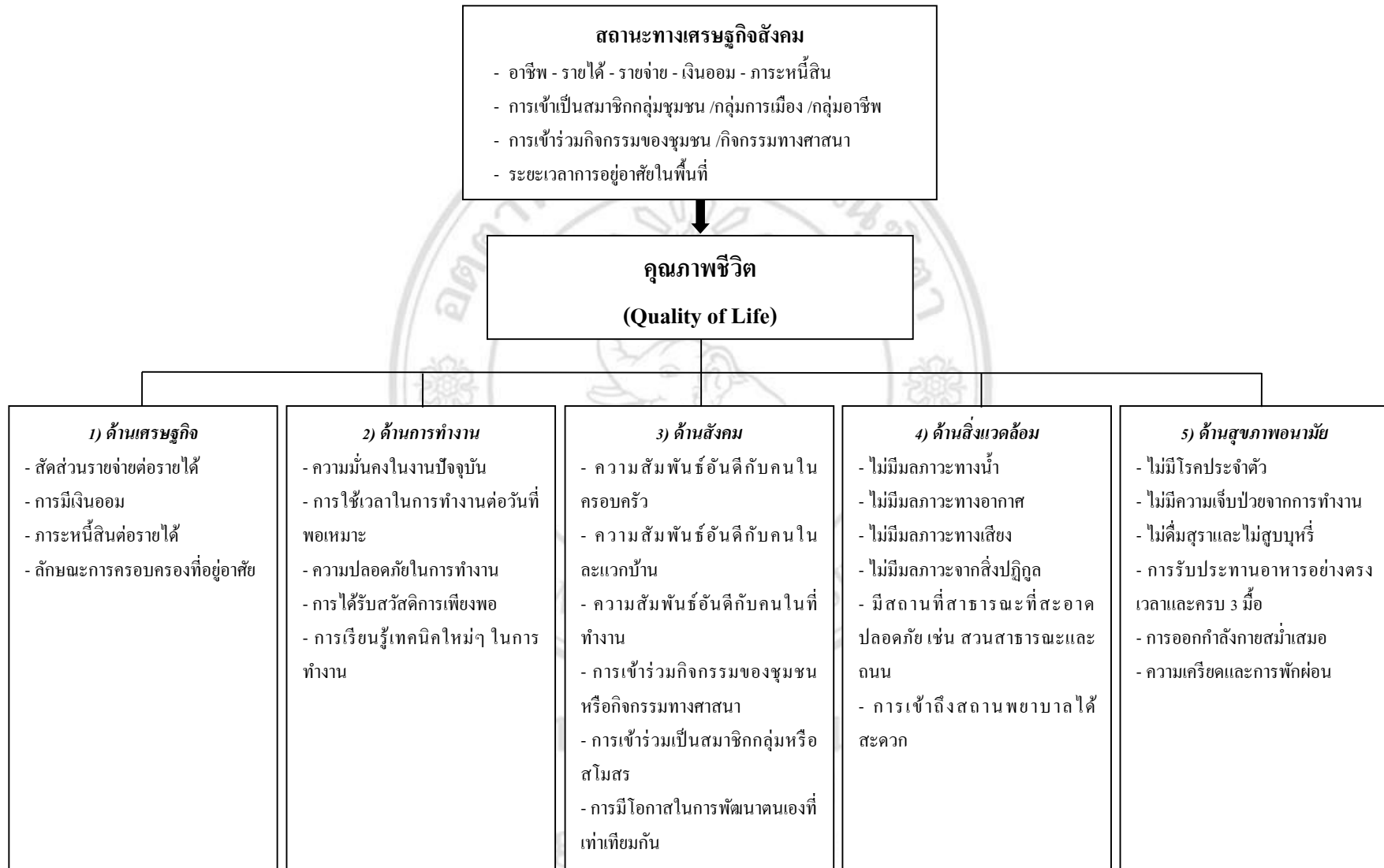
ตนเอง ซึ่งแสดงถึงการได้อยู่ในสังคมหรือชุมชนที่เหมาะสม ซึ่งประเด็นทั้งหมดจะช่วยให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากช่วยสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิต ช่วยทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีด้วย

องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นอยู่กับการไม่มีมลภาวะ ทั้งมลภาวะทางน้ำ มลภาวะทางอากาศ มลภาวะทางเสียง และมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล มีสถานที่สาธารณะที่สะอาดปลอดภัย เช่น สวนสาธารณะและถนน ซึ่งจะเอื้อต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และสามารถเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวกซึ่งแสดงถึงการมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้นอยู่กับการไม่มีโรคประจำตัวหรือไม่มี ความเจ็บป่วยจากการทำงานซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำงานในระยะยาว การไม่ดื่มสุราและไม่ สูบบุหรี่และการออกกำลังกายสม่ำเสมอ แสดงถึงการมีสุขภาพกายที่ดีในระยะยาวและช่วยลด ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้ การมีความเครียดแต่พอเหมาะซึ่งจะช่วยให้บุคคลทำงานได้ดีขึ้น แต่ก็จะต้องมี การพักผ่อนคลายความเครียดด้วย โดยมีการพักผ่อนที่เพียงพอ อาทิ การนอนหลับอย่างเพียงพอ การ เล่นเกม การฟังเพลง เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลมีสุขภาพกายดี สุขภาพใจดี และมี คุณภาพชีวิตที่ดี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิด

3.2 วิธีการศึกษา

1) การศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ

- (1) อาชีพ และรายได้
- (2) รายจ่าย
- (3) เงินออม
- (4) ภาระหนี้สิน
- (5) การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชน /กลุ่มการเมือง /กลุ่มอาชีพ
- (6) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน /กิจกรรมทางศาสนา
- (7) ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

2) การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิต 5 องค์ประกอบ ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ประเด็นสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ การมีเงินออม ภาระหนี้สินต่อรายได้ ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย

(2) ด้านการทำงาน ได้แก่ประเด็นความมั่นคงในงานปัจจุบัน การใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่พอเหมาะ ความปลอดภัยในการทำงาน การได้รับสวัสดิการเพียงพอ และการเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน

(3) ด้านสังคม ได้แก่ประเด็น ความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว ความสัมพันธ์อันดีกับคนในละแวกบ้าน ความสัมพันธ์อันดีกับคนในที่ทำงาน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสโมสร และการมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาตนเอง

(4) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ประเด็น การไม่มีมลภาวะทางน้ำ การไม่มีมลภาวะทางอากาศ การไม่มีมลภาวะทางเสียง การไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล การมีสถานที่สาธารณะที่สะอาดปลอดภัย เช่น สวนสาธารณะและถนน และการเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวก

(5) ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ประเด็น การไม่มีโรคประจำตัว การไม่มีความเจ็บป่วยจากการทำงาน การไม่ดื่มสุราและไม่สูบบุหรี่ การรับประทานอาหารอย่างตรงเวลาและครบ 3 มื้อ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ และมีการผ่อนคลายความเครียดและพักผ่อนเพียงพอ

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ประชากรดั้งเดิมและประชากรย้ายถิ่นในตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 15,891 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาคั้งนี้ใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการของ Taro Yamane ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อนที่ 5 % (0.05) จะได้

$$n = \frac{15,981}{1 + 15,981(0.05)^2} = 391 \text{ คน}$$

เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้สุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (quota sampling) โดยแบ่งกลุ่มตามพื้นที่ที่อยู่อาศัย กำหนดโควต้าตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ การสุ่มตัวอย่างจะเลือกผู้เฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตหมู่บ้านจัดสรรเท่านั้น

หมู่บ้าน	ประชากร (คน)	สัดส่วน (%)	ตัวอย่าง (คน)
หมู่ 1 แม่ข่าน้อย	1,480	9	36
หมู่ 2 ป่าพร้าวนอก	1,270	8	32
หมู่ 3 ป่าแดดเหนือ	1,015	6	24
หมู่ 4 คอนชัย	1,578	10	40
หมู่ 5 ท่าใหม่อี่	1,065	7	28
หมู่ 6 วังสิงห์คำ	765	5	20
หมู่ 7 ป่าแดดใต้	1,834	11	44
หมู่ 8 เกาะกลาง	1,035	7	28
หมู่ 9 แม่ข่าใต้	680	4	16
หมู่ 10 อมรนิเวศน์	1,369	9	36
หมู่ 11 น้ำบ่อเย็น	552	3	12
หมู่ 12 ร้องเรือคำ	2,213	14	56
หมู่ 13 ป่าแดดกลาง	1,125	7	28
รวม	15,891	100	400

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร สำนักงานเทศบาลตำบลป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล

3.5 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยตรงโดยใช้แบบสอบถาม โดยรวบรวมข้อมูลด้านสถานะทางเศรษฐกิจสังคม และข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือตำรา รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ และการสืบค้นข้อมูลในระบบออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงข้อมูลอ้างอิงและตัวเลขจากสำนักงานเทศบาล และหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.6 วิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการศึกษา

3.6.1 การวิเคราะห์สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และนำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) อาชีพ และรายได้
- 2) รายจ่าย
- 3) เงินออม
- 4) ภาระหนี้สิน
- 5) การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชน /กลุ่มการเมือง /กลุ่มอาชีพ
- 6) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมทางศาสนา
- 7) ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

3.6.2 การวิเคราะห์คุณภาพชีวิต

วิเคราะห์จากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งได้ปรับประยุกต์มาจากเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553) และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ โดยมีวิธีการวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ สัดส่วนการออมต่อรายได้ สัดส่วนภาระหนี้สินต่อรายได้ และลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยใช้การวัดแบบ Likert Scale และให้คะแนนในแต่ละประเด็นดังนี้

ตารางที่ 3.1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	ค่าคะแนน
1. สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน*	
มากกว่าร้อยละ 90	0
ร้อยละ 81 - 90	1
ร้อยละ 71 - 80	2
ร้อยละ 61 - 70	3
น้อยกว่าร้อยละ 61	4
2. สัดส่วนการออมต่อรายได้ต่อเดือน*	
น้อยกว่าร้อยละ 10	0
ร้อยละ 10 - 19	1
ร้อยละ 20 - 29	2
ร้อยละ 30 - 39	3
มากกว่าร้อยละ 39	4
3. ภาระหนี้สินต่อรายได้ต่อเดือน	
มากกว่า 40 เท่าของรายได้	0
31 - 40 เท่าของรายได้	1
21 - 30 เท่าของรายได้	2
11 - 20 เท่าของรายได้	3
น้อยกว่า 11 เท่าของรายได้	4
4. ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง	
ไม่มี : ต้องจ่ายค่าเช่าที่พัก	0
ไม่มี : อาศัยอยู่กับผู้อื่น โดยไม่มีค่าเช่า	1
ไม่มี : มีที่พักสวัสดิการจากงานปัจจุบัน	2
มี : มีภาระจำนอง	3
มี : ไม่มีภาระจำนอง	4

ที่มา: จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เกณฑ์คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ พิจารณาจากสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้และสัดส่วนการออมต่อเดือน สัดส่วนภาระหนี้สิน ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยกำหนดคะแนนเต็มข้อละ 4 คะแนน และคำนวณตามสูตร (คะแนนที่ได้/คะแนนเต็ม) x 100 จะได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ แล้ว

แปลความหมายเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนคุณภาพชีวิตของสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2540) คือ คุณภาพชีวิตระดับน้อย ปานกลาง และมาก

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	ค่าร้อยละ
มีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง	33.4 - 66.7
มีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจในระดับมาก	66.8 -100.0

2) ด้านการทำงาน ประกอบด้วยความมั่นคงในงานปัจจุบัน คือ การมีรายได้ที่แน่นอนจากงานที่ทำหรือการมีสัญญาจ้างงานเป็นลายลักษณ์อักษร การใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่พอเหมาะ คือ ใช้เวลาทำงานต่อวันไม่เกิน 8 ชั่วโมง การมีความปลอดภัยในการทำงาน คือ มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานต่ำ การได้รับสวัสดิการเพียงพอคือสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างน้อย 1 ปี หลังจากลาออกจากงานหรือป่วยจนไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากมีเงินออม หลักทรัพย์ หรือหลักประกันจากนายจ้างหรือภาครัฐ และการได้รับการอบรมและเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน คือ การได้เข้าอบรมพัฒนาฝีมือที่จัดโดยนายจ้างหรือภาครัฐ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน

ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่
1. มีรายได้ที่แน่นอนจากงานที่ทำ หรือมีสัญญาจ้างงานเป็นลายลักษณ์อักษร		
2. ใช้เวลาทำงานต่อวันไม่เกิน 8 ชั่วโมง		
3. มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานต่ำ		
4. สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างน้อย 1 ปี หลังจากลาออกจากงานหรือป่วยจนไม่สามารถทำงานได้ (มีเงินออม หลักทรัพย์ หรือหลักประกันจากนายจ้างหรือภาครัฐ)		
5. ได้เข้าอบรมพัฒนาฝีมือที่จัดโดยนายจ้างหรือภาครัฐ		

หรับเกณฑ์คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน พิจารณาจากจำนวนคะแนนรวมของการตอบคำถาม โดยให้คะแนนข้อละ 1 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า “ใช่” แล้วจึงคำนวณตามสูตร (คะแนนที่ได้/จำนวนคำถาม) x 100 จะได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน แล้วจึงแปลความหมายเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	ค่าร้อยละ
มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานในระดับปานกลาง	33.4 - 66.7
มีคุณภาพชีวิตด้านการทำงานในระดับมาก	66.8 -100.0

3) ด้านสังคม ประกอบด้วยความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว คือ การมีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวในวันหยุดหรือหลังเลิกงาน (เช่น ทานอาหาร ออกกำลังกาย ทำบุญ เล่นเกม ฯลฯ) อย่างน้อย 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ความสัมพันธ์อันดีกับคนในละแวกบ้าน คือ การได้พบปะพูดคุยกับผู้คนในชุมชน อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ความสัมพันธ์อันดีกับคนในที่ทำงาน คือ การทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน (เช่น งานเลี้ยง หรือการทานอาหารร่วมกัน) อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือกิจกรรมทางศาสนา คือ เข้าร่วมประชุม ทำกิจกรรมของชุมชน หรือทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น การประชุมหมู่บ้าน การรวมงานทอดกฐินทอดผ้าป่า การร่วมงานประเพณีเฉพาะของชุมชน รวมแล้ว อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง การร่วมเป็นสมาชิกสโมสรหรือร่วมกลุ่มทางสังคม คือ การเข้าร่วมลงชื่อเป็นสมาชิกสโมสร กลุ่มการเมือง กลุ่มอาชีพ หรือองค์กรทางสังคม อย่างเป็นทางการอย่างน้อย 1 กลุ่ม และการมีโอกาสในการพัฒนาตนเองที่เท่าเทียมกัน คือ การไม่เคยถูกกีดกัน รังเกียจจากคนรอบข้างในการที่จะเรียนรู้ หรือเข้าอบรมต่างๆ ในที่สาธารณะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม

ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่
1. มีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวในวันหยุดหรือหลังเลิกงาน (เช่น ทานอาหาร ออกกำลังกาย ทำบุญ เล่นเกม ฯลฯ) อย่างน้อย 4 ครั้งต่อสัปดาห์		
2. พบปะพูดคุยกับผู้คนในชุมชน อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง		
3. ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน (เช่น งานเลี้ยง หรือการทานอาหารร่วมกัน) อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง		
4. เข้าร่วมประชุม /ทำกิจกรรมของชุมชน /ทำกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง		
5. ร่วมเป็นสมาชิกสโมสร /กลุ่มการเมือง /กลุ่มอาชีพ /องค์กรทางสังคม อย่างน้อย 1 กลุ่ม		
6. ไม่เคยถูกกีดกัน รังเกียจจากคนรอบข้างในการที่จะเรียนรู้ หรือเข้าอบรมต่างๆ ในที่สาธารณะ		

สำหรับเกณฑ์คุณภาพชีวิตด้านสังคม พิจารณาจากจำนวนคะแนนรวมของการตอบคำถาม โดยให้คะแนนข้อละ 1 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า “ใช่” แล้วจึงคำนวณ (คะแนนที่ได้/จำนวนคำถาม) x 100 จะได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านสังคม แล้วจึงแปลความหมายเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านสังคม	ค่าร้อยละ
มีคุณภาพชีวิตด้านสังคมในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตด้านสังคมในระดับปานกลาง	33.4 - 66.7
มีคุณภาพชีวิตด้านสังคมในระดับมาก	66.8 -100.0

4) ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การไม่มีมลภาวะทางน้ำ คือ การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นในชุมชน การไม่มีมลภาวะทางอากาศ คือ การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควัน หรือควันไอเสียจากรถยนต์ในชุมชน การไม่มีมลภาวะทางเสียง คือ การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเสียงดังจากรถยนต์ จากสถานบันเทิง หรือมลภาวะทางเสียงในชุมชน การไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล คือ การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหา กองสิ่งปฏิกูล เชื้อโรค และสัตว์พาหะนำโรคในชุมชน การมีสถานที่สาธารณะที่สะอาดปลอดภัยและใช้งานได้ เช่น สวนสาธารณะ ถนน ฯลฯ และการเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวกรวดเร็ว ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่
1. ไม่มีปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็นในชุมชน		
2. ไม่มีปัญหาหมอกควัน หรือควันไอเสียจากรถยนต์ในชุมชน		
3. ไม่มีปัญหาเสียงดังจากรถยนต์ จากสถานบันเทิง หรือมลภาวะทางเสียงในชุมชน		
4. ไม่มีปัญหาจากกองขยะ กองสิ่งปฏิกูล เชื้อโรค และสัตว์พาหะนำโรคในชุมชน		
5. มีสวนสาธารณะหรือถนนหนทางที่สะอาด ปลอดภัย และใช้งานได้		
6. สามารถเข้าถึงสถานพยาบาลได้อย่างรวดเร็ว		

สำหรับเกณฑ์คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาจากจำนวนคะแนนรวม โดยให้คะแนนข้อละ 1 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า “ใช่” แล้วจึงคำนวณตามสูตร (คะแนนที่ได้/จำนวนคำถาม) x 100 จะได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม แล้วจึงแปลความหมายเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าร้อยละ
มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง	33.4 - 66.7
มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมาก	66.8 -100.0

5) ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย การไม่มีโรคประจำตัว การไม่เคยความเจ็บป่วยจากการทำงานจนส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การไม่ดื่มสุราและไม่สูบบุหรี่ การรับประทานอาหารอย่างตรงเวลา ครบ 3 มื้อ เช้า กลางวัน และเย็น การออกกำลังกายสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 ครั้ง และมีการผ่อนคลายความเครียดและพักผ่อนเพียงพอ คือ จะแบ่งเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือ เล่นกีฬา รับประทานอาหาร งามหลับ รวมกันประมาณ 6-8 ชั่วโมงต่อวัน ดังนี้

ตารางที่ 3.5 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่
1. ไม่มีโรคประจำตัว		
2. ไม่เคยเจ็บป่วยจากการทำงาน จนส่งผลต่อการดำเนินชีวิต		
3. ไม่ดื่มสุรา และไม่สูบบุหรี่		
4. รับประทานอาหารตรงเวลา ครบ 5 มื้อ ทั้งช่วงเช้า กลางวัน และเย็น		
5. มีการออกกำลังกาย อย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 ครั้ง		
6. จะแบ่งเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือ เล่นกีฬา รับประทานอาหาร งามหลับ ฯลฯ รวมกันประมาณ 6-8 ชั่วโมงต่อวัน (ไม่รวมการนอนหลับยาว)		

สำหรับเกณฑ์คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย พิจารณาจากจำนวนคะแนนรวมของการตอบคำถาม โดยให้คะแนนข้อละ 1 คะแนนสำหรับผู้ตอบว่า “ใช่” แล้วจึงคำนวณตามสูตร (คะแนนที่ได้/จำนวนคำถาม) x 100 ก็จะได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย แล้วจึงแปลความหมายเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	ค่าร้อยละ
มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง	33.4 – 66.7
มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยในระดับมาก	66.8 – 100.0

การแปลผลคุณภาพชีวิต

เมื่อได้ค่าร้อยละของคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัยแล้ว ก็จะนำมาหาค่าเฉลี่ย จะได้เป็นค่าเฉลี่ยของคุณภาพชีวิต แล้วจึงแปลผลระดับคุณภาพชีวิต ตามเกณฑ์การแบ่งช่วงแนมคุณภาพชีวิตของสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2540) วัด 3 ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย	0.00 – 33.3
มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง	33.4 - 66.7
มีคุณภาพชีวิตในระดับมาก	66.8 -100.0

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามแผนการที่วางไว้คือสำรวจในชุมชน ร้านค้า ที่อยู่อาศัย สำนักงานราชการ และบริเวณพื้นที่ส่วนบุคคล จนได้ครบจำนวนที่วางแผนไว้ และได้รวบรวมข้อมูลนำมาอธิบายในส่วนนี้ ในส่วนแรกจะอธิบายถึงสภาพทั่วไปขอพื้นที่ที่ทำการศึกษา ส่วนที่สองจะอธิบายข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่สามจะอธิบายข้อมูลสถานะทางเศรษฐกิจสังคม และส่วนสุดท้ายจะอธิบายและวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

4.1 สภาพทางเศรษฐกิจสังคม ของเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทในพื้นที่ศึกษา

ตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานเทศบาลตำบลป่าแดด, 2556) มีแม่น้ำปิงไหลผ่าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมืองเชียงใหม่ สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มตามฝั่งซ้าย (ตะวันตก) ของแม่น้ำปิง เป็นเขตชานเมือง ประชากรจำนวนมากที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างอำเภอและต่างจังหวัดเข้ามาอยู่ในพื้นที่เพื่อทำงาน ในเมืองเชียงใหม่ ประชากรรวมทั้งสิ้น 15,800 คน เฉลี่ยความหนาแน่นของประชากร 600 คนต่อตารางกิโลเมตร

ที่มา : สำนักงานเทศบาลตำบลป่าแดด

ภาพที่ 4.1 อาณาบริเวณตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

อาชีพส่วนใหญ่คือรับจ้าง ค้าขาย อุตสาหกรรมในครัวเรือน เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ ลูกจ้างในหน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจ มีพื้นที่การเพาะปลูก จำนวน 367 ไร่ ประกอบด้วย การปลูกข้าวนาปี พืชผัก มะม่วง และลำไย และมีจำนวนเกษตรกรทั้งหมด 159 ราย

มีสถานศึกษาและสถานที่ทางศาสนา รวม 15 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดพุทธ โบสถ์คริสต์ และมีศูนย์อิสลาม มีสถานที่ด้านการสาธารณสุข รวม 13 แห่ง ประกอบไปด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลเอกชน คลินิก และร้านขายยา และมีสถานที่สาธารณะ ประกอบด้วยลานกีฬาอเนกประสงค์ 9 แห่ง สนามฟุตบอล 7 แห่ง สนามบาสเกตบอล 1 แห่ง สนามวอลเลย์บอล 1 แห่ง สนามเซปักตะกร้อ 3 แห่ง และฌาปนสถาน 6 แห่ง

มีสถานประกอบการด้านอุตสาหกรรม รวม 12 แห่ง ประกอบด้วย โรงทำลูกชิ้น โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานทำหัตถกรรม โรงงานติดกระจก โรงงานย้อมผ้า โรงงานทำที่นอน โรงงานผลิตสารกรองน้ำ และโรงเย็บผ้า มีสถานประกอบการด้านการบริการ รวม 409 แห่ง ประกอบด้วย โรงแรม 3 แห่ง หอพัก 154 แห่ง บ้านเช่า 90 แห่ง สถานที่จำหน่ายอาหารและร้านอาหาร 140 แห่ง ส่วนที่เหลือจะเป็น คอนโดมีเนียม อพาร์ทเมนท์ สถานรับเลี้ยงเด็ก ชุมสายโทรศัพท์ โรงเรียนสอนภาษา ศูนย์บริการล้างรถ โรงเรียนกวดวิชา สถานที่นวดสปา และโรงเรียนสอนดนตรี รวม 22 แห่งและมีสถานประกอบการด้านการพาณิชย์กรรม รวม 210 แห่ง ประกอบด้วยธนาคาร 1 แห่ง สถานบริการน้ำมัน 3 แห่ง ร้านค้าทั่วไป 130 แห่ง ห้างสรรพสินค้า (ห้างโลตัส) 1 แห่ง บริษัท 47 แห่ง และห้างหุ้นส่วนจำกัด 28 แห่ง

มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชน ประกอบด้วยสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ 4 แห่ง มูลนิธิ 1 แห่ง กองทุนเศรษฐกิจชุมชน 13 กองทุน กองทุน SML 13 กองทุน กองทุนหมู่บ้าน 12 กองทุน กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับตำบล เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านตำบลป่าแดด กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลป่าแดด กลุ่มผู้สูงอายุระดับตำบล กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขตำบล สภาเด็กและเยาวชนตำบล สภาวัฒนธรรมตำบล และประชาคมเมือง อย่างละ 1 กลุ่ม กลุ่มผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ประชาคมหมู่บ้าน 13 กลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3 กลุ่ม และกลุ่มอาชีพ 64 กลุ่ม

มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลเมื่อปี 2555 เกินกว่าครึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และมีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ 1,220 คน มีผู้พิการ 174 คน มีผู้ป่วยเอดส์ 27 คน

เทศบาลตำบลป่าแดดมีงบประมาณ (ข้อมูลปี 2554) รวม 77 ล้านบาท แบ่งเป็นส่วนรายได้ที่จัดเก็บเอง 11 ล้านบาท ส่วนใหญ่ได้จากภาษีโรงเรียนและที่ดิน 9 ล้านบาท และส่วนรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้

39 ล้านบาท ส่วนใหญ่มาจากเงินอุดหนุน 17 ล้านบาท และค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน 19 ล้านบาท มีงบประมาณรายจ่าย 63 ล้านบาท และเงินคลังสะสม 20 ล้านบาท

ด้านโอกาสการพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นที่ราบติดแม่น้ำปิงและเขตเทศบาล เหมาะแก่การพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และมีพื้นที่ใกล้เมืองทำให้มีโอกาสในการประกอบการค้า การลงทุนเพิ่มมากขึ้น ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีโอกาสพัฒนาสองฝั่งแม่น้ำปิงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพิ่มมากขึ้น ด้านสังคมวัฒนธรรม ประชากรมีการศึกษาในเกณฑ์ดี มีงานทำ และมีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้านปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลทำให้นถนนและระบบสาธารณูปโภคเสียหาย ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะและน้ำเสียลงในแม่น้ำปิงและลำเหมืองสาธารณะ ทำให้น้ำเน่าเหม็นและปัญหามลพิษทางอากาศที่มีสาเหตุมาจากการเผาขยะ สี และฝุ่นละออง ด้านสังคมวัฒนธรรม มีการเสพยาเสพติดและการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ โรคเอดส์ (โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น) คนอายุ 60 ปีขึ้นไปออกกำลังกายน้อยกว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์ และปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ด้านอาชีพ พื้นที่การเกษตรเหลือน้อยจนแทบไม่มีการทำการเกษตรกรรม และเนื่องจากเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท จึงมีการย้ายถิ่นฐานเข้ามา ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการหลากหลาย การรวมกลุ่มอาชีพและกลุ่มชุมชนเกิดขึ้นค่อนข้างยาก

4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 52 และเพศหญิง จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48 กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 46 ปี โดยระดับอายุที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคือระดับอายุ 25-45 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือระดับอายุ 46-55 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ด้านสถานะภาพ กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส ในสัดส่วนสูงที่สุด จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมาคือสถานภาพโสด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27 ระดับการศึกษาที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือไม่เกินประถมศึกษา จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22 โดยกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลักคือ ค้าขายของชำ ขายอาหาร หรือเป็นเจ้าของร้านอาหาร จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้างอิสระ เช่น รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างอิสระ รับจ้างทำความสะอาด แม่บ้าน จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15 อาชีพลูกจ้างชั่วคราวหรือใช้แรงงาน ร้อยละ 13 อาชีพข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ รวมไปถึงพนักงาน ลูกจ้าง

ของเทศบาล ร้อยละ 9 อาชีพเกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ ร้อยละ 2 และว่างงานหรือเกษียณอายุ ร้อยละ 4 รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (400)	ร้อยละ (100)
เพศ		
ชาย	207	52
หญิง	193	48
อายุ		
< 25 ปี	20	5
25-45 ปี	160	40
46-55 ปี	124	31
> 55 ปี	96	24
อายุเฉลี่ย = 46		
สถานภาพ		
โสด	109	27
สมรส	289	72
หย่าร้าง	2	1
ระดับการศึกษา		
ไม่เกินประถมศึกษา	152	38
มัธยมศึกษาตอนต้น	43	11
ปวช. / มัธยมศึกษาตอนปลาย	89	22
ปวส. / อนุปริญญา	32	8
ปริญญาตรีขึ้นไป	84	21

ที่มา: จากการศึกษา

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (400)	ร้อยละ (100)
อาชีพหลัก		
เกษตรกร	9	2
รับจ้างอิสระ	79	20
ค้าขาย	147	37
ลูกจ้างชั่วคราว	54	13
พนักงานบริษัทเอกชน	60	15
ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ	36	9
อื่นๆ (ว่างงาน เกษียณอายุ)	15	4

ที่มา: จากการศึกษา

พิจารณาการประกอบอาชีพปัจจุบันเมื่อในอดีตเป็นเกษตรกร พบว่า ผู้ที่เคยเป็นเกษตรกรในอดีตปัจจุบันได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26 โดยประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด ร้อยละ 10 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างอิสระ อาชีพลูกจ้างชั่วคราว และอาชีพข้าราชการ ร้อยละ 6 ร้อยละ 5 และร้อยละ 3 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เคยทำการเกษตรส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปทำการค้าขาย ร้านขายของชำ หรือร้านอาหาร รองลงมาจะเปลี่ยนไปทำการรับจ้าง เช่น รับจ้างอิสระ รับเหมาก่อสร้าง งานช่าง รับจ้างทำความสะอาด และเป็นลูกจ้างชั่วคราวตามโรงงานในพื้นที่ โดยส่วนน้อยจะไปทำงานเป็นข้าราชการ พนักงานเทศบาลหรือลูกจ้างของทางการ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของผู้ที่เคยเป็นเกษตรกร เทียบกับผู้ที่ประกอบอาชีพหลักทั้งหมดในแต่ละอาชีพพบว่า ลูกจ้างชั่วคราว และผู้ว่างงานและเกษียณอายุจะเคยเป็นเกษตรกรในสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อคือ ร้อยละ 33 เท่ากัน รองลงมาคือรับจ้างอิสระ งานราชการ ค้าขาย และพนักงานบริษัทเอกชน ในสัดส่วน ร้อยละ 32 ร้อยละ 28 ร้อยละ 27 และร้อยละ 8 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพต่างๆ เหล่านี้กว่าหนึ่งในสามเคยเป็นเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมชนบทเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสังคมเมือง ซึ่งผู้ที่เคยเป็นเกษตรกรจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ยกเว้นพนักงานบริษัทเอกชน ผู้เป็นเกษตรกรเดิมจะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพบริษัทเอกชนน้อยมาก เพราะบริษัทเอกชนส่วนใหญ่มักจะรับผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันศึกษาหรือคนรุ่นใหม่มากกว่า อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันก็ยังคงมีผู้ที่ยังประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรอยู่ ร้อยละ 2 จากทั้งหมด ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การประกอบอาชีพปัจจุบันเมื่อในอดีตเป็นเกษตรกร

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ	เคยเป็นเกษตรกร		
			จำนวน	ร้อยละ*	ร้อยละ**
อาชีพหลัก					
เกษตรกร***	9	2	-	-	-
รับจ้างอิสระ	79	20	25	6	32
ค้าขาย	147	37	39	10	27
ลูกจ้างชั่วคราว	54	13	18	5	33
พนักงานบริษัทเอกชน	60	15	5	1	8
ข้าราชการ	36	9	10	3	28
อื่นๆ (ว่างงาน เกษียณอายุ)	15	4	5	1	33
รวม	400	100	102	26	26

หมายเหตุ : (*) ค่าร้อยละ หมายถึง ค่าร้อยละเมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(**) ค่าร้อยละ หมายถึง สัดส่วนของผู้ที่เคยเป็นเกษตรกรเมื่อเทียบกับอาชีพหลัก

(***) ผู้ที่เป็นเกษตรกรและยังทำเกษตรอยู่จะไม่นำมารวมในประวัติการเป็นเกษตรกรด้วย

4.3 สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จะประกอบไปด้วยรายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้จากอาชีพหลัก รายได้จากอาชีพเสริม ภาระหนี้สิน สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ สัดส่วนเงินออมต่อรายได้ ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมสมาชิกกลุ่มทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยในส่วนนี้จะอธิบายในส่วนของข้อมูลสถานะทางเศรษฐกิจ และข้อมูลสถานะทางสังคม ดังนี้

4.3.1 ข้อมูลสถานะทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยที่ 12,500 บาทต่อเดือน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ย 11,900 บาทต่อเดือน เมื่อจำแนกตามอาชีพหลัก โดยไม่รวมอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพข้าราชการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดคือมีรายได้เฉลี่ย 15,200 บาทต่อเดือน รองลงมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ย 14,500 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขาย เจ้าของร้านขายของชำ หรือเจ้าของร้านอาหาร ซึ่งมีสัดส่วนสูงที่สุดนั้น มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ 13,500 บาท อาชีพที่มีรายได้น้อยที่สุด(นอกจากผู้ว่างงาน และเกษียณอายุ) คือ อาชีพเกษตรกร มีรายได้เฉลี่ย 3,800 บาทต่อเดือน

พิจารณารายได้จากอาชีพเสริมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า รายได้เฉลี่ยรวมจากอาชีพเสริมอยู่ที่ 4,800 บาท ต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเสริมเป็นการรับจ้างอิสระ เช่น รับจ้างเป็นแม่บ้าน รับจ้างทำความสะอาด จะมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ที่ 5,300 บาทต่อเดือน และเป็นอาชีพเสริมที่มีสัดส่วนสูงสุดด้วย 30 คนจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำอาชีพเสริม 52 คน คิดเป็นร้อยละ 58 รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้จากอาชีพหลักและอาชีพเสริม

สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ*	เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
รายได้จากอาชีพหลัก			
เกษตรกร	9	2	3,800
รับจ้างอิสระ	79	20	9,900
ค้าขาย	147	37	13,500
ลูกจ้างชั่วคราว	54	13	9,300
พนักงานบริษัทเอกชน	60	15	14,500
ข้าราชการ	36	9	15,200
อื่นๆ (ว่างงาน เกษียณอายุ)	15	4	1,500
รวม	400	100	11,900
รายได้จากอาชีพเสริม			
เกษตรกร	8	15	3,000
รับจ้างอิสระ	30	58	5,300
ค้าขาย	14	27	4,800
รวม	52	100	4,800
รายได้รวม	400	100	12,500

หมายเหตุ : (*) ค่าร้อยละ หมายถึง สัดส่วนระหว่างผู้ที่ประกอบอาชีพนั้นๆ เทียบกับผู้ที่ประกอบอาชีพทั้งหมด

พิจารณาสัดส่วนของอาชีพเสริม พบว่า มีผู้ประกอบอาชีพเสริมจำนวน 52 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยอาชีพเสริมส่วนใหญ่คือรับจ้าง เช่น เป็นแม่บ้าน รับจ้างทำความสะอาด รวม 30 คน จาก 52 คน ที่ทำอาชีพเสริม โดยผู้ที่ทำอาชีพเสริมดังกล่าว จะทำอาชีพหลักเป็นการค้าขาย และทำงานราชการ อาชีพเสริมอันดับรองลงมาคือ ค้าขาย รวม 14 คน จาก 52 คน โดยกลุ่มอาชีพหลักที่เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของทางราชการ พนักงานบริษัทเอกชน และผู้เกษียณอายุ จะทำการค้าขายเป็นอาชีพเสริมมากที่สุด

เมื่อพิจารณาในส่วนของอาชีพเสริมเทียบกับอาชีพหลัก พบว่า กลุ่มอาชีพหลักที่ประกอบอาชีพเสริมมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คืออาชีพค้าขาย ในสัดส่วนร้อยละ 4 และข้าราชการ ร้อยละ 4 และอาชีพข้าราชการเป็นกลุ่มที่ทำอาชีพเสริมมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพหลักด้วยตนเอง คือทำอาชีพเสริม 17 คน จากผู้ที่ทำงานราชการทั้งหมด 36 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47 ส่วนผู้ว่างงาน จะทำอาชีพเสริมโดยการรับจ้างทั่วไปในระหว่างหางานใหม่ และผู้เกษียณอายุแล้วก็จะทำอาชีพเสริม เช่น ทำการค้าขาย สะท้อนถึงการที่ครัวเรือนที่ทำงานราชการ มีเวลาว่างนอเวลาราชการในการทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ รยละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 อาชีพหลัก และอาชีพเสริมของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ	อาชีพเสริม					
			เกษตรกร	รับจ้าง	ค้าขาย	รวม		
						จำนวน	ร้อยละ*	ร้อยละ**
อาชีพหลัก								
เกษตรกร	9	2	-	2	-	2	1	22
รับจ้างอิสระ	79	20	4	-	-	4	1	5
ค้าขาย	147	37	4	15	-	19	4	13
ลูกจ้างชั่วคราว	54	13	-	-	-	0	0	0
พนักงานบริษัทเอกชน	60	15	-	-	3	3	1	5
ข้าราชการ	36	9	-	10	7	17	4	47
อื่นๆ (ว่างงาน เกษียณอายุ)	15	4	-	3	4	7	2	47
รวม	400	100	8	30	14	52	13	13

หมายเหตุ : (*) ค่าร้อยละ หมายถึง ร้อยละต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(**) ค่าร้อยละ หมายถึง จำนวนผู้มีอาชีพเสริมต่ออาชีพหลักแต่ละอาชีพ

ด้านภาระหนี้สินเฉลี่ย ภาระหนี้สินในที่นี้เป็นหนี้สินระยะยาวที่แต่ละบุคคลจะต้องแบกรับภาระในการชำระคืน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 208 คน มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 52 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 281,100 บาท และไม่มีหนี้สินเป็นจำนวน 192 คน ในส่วนของผู้ที่มีภาระหนี้สินนั้น จะมีหนี้สินส่วนใหญ่มาจากการกู้เงินเพื่อซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ มากที่สุด เป็นจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 46 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้ รองลงมาคือหนี้หนี้สินที่เกิดจากการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ จำนวน 57

คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้ ส่วนหนี้สินที่เกิดจากการซื้อที่อยู่อาศัยและหนี้สินอื่นๆ ได้แก่ หนี้เพื่อการศึกษา หนี้เพื่อการบริโภค คิดเป็นร้อยละ 26 และร้อยละ 12 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ภาวะหนี้สินของกลุ่มตัวอย่าง

สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ*	เฉลี่ย (บาท)
ภาวะหนี้สิน			
มีหนี้	208	52	281,000**
ไม่มีหนี้	192	48	-
รวม	400	100	
ประเภทของภาวะหนี้สิน***			
หนี้จากการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ	57	27	65,200
หนี้จากการซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์	96	46	176,100
หนี้จากการซื้อที่อยู่อาศัย	55	26	657,100
หนี้สินเพื่อการบริโภค	24	12	31,300
หนี้สินอื่นๆ	12	6	30,000

หมายเหตุ : (*) ค่าร้อยละพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีภาวะหนี้สิน

(**) ภาวะหนี้สินเฉลี่ยพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีภาวะหนี้สิน

(***) ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก และคำนวณค่าร้อยละจากผู้มีภาวะหนี้ 208 คน

ที่มา: จากการศึกษา

พิจารณาสัดส่วนรายจ่าย และสัดส่วนการออม เทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นรายจ่ายและเงินออม ในแต่ละเดือนของกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ย พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 66 มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 90 ซึ่งรายจ่ายต่อเดือนนี้ได้รวมถึงรายจ่ายที่นำไปผ่อนชำระหนี้สินแล้ว ที่เหลือจึงเป็นส่วนที่นำไปเก็บออมได้ น้อยกว่าร้อยละ 10 รองลงมาร้อยละ 18 มีรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนร้อยละ 81-90 กล่าวคือ มีการใช้จ่ายที่รวมกับค่าผ่อนชำระหนี้แล้วประมาณร้อยละ 81-90 ของรายได้ต่อเดือน และมีเงินเหลือเก็บเป็นสัดส่วนร้อยละ 10 - 19 ต่อเดือน ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 สัดส่วนรายจ่ายและสัดส่วนการออมของกลุ่มตัวอย่าง

ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน		
มากกว่าร้อยละ 90	265	66
ร้อยละ 81 - 90	70	18
ร้อยละ 71 - 80	18	4
ร้อยละ 61 - 70	19	5
น้อยกว่าร้อยละ 61	28	7
สัดส่วนการออมต่อรายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่าร้อยละ 10	265	66
ร้อยละ 10 - 19	70	18
ร้อยละ 20 - 29	18	4
ร้อยละ 30 - 39	19	5
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40	28	7

ที่มา : จากการศึกษา

เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำแนกตามอาชีพหลัก จะพบว่า สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ จะมากกว่าร้อยละ 90 ในทุกอาชีพ คือมีสัดส่วนร้อยละ 66 รองลงมาคือ สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้มากกว่าร้อยละ 81-90 คิดเป็นร้อยละ 18 ซึ่งให้เห็นว่ารายได้ที่ได้มามักจะหมดไปกับรายจ่ายในแต่ละเดือน ส่งผลให้มีสัดส่วนการออมค่อนข้างน้อย โดยผู้ประกอบการอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก มีสัดส่วนรายจ่ายต่อเดือนมากที่สุด เนื่องจากผู้ที่ประกอบค้าขายเป็นรายได้แบบหมุนเวียนคือ เมื่อได้มาก็จะมีการจ่ายออกเพื่อซื้อสินค้า หรือใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่ก็ยังมีบางส่วนที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้น้อยกว่าร้อยละ 60 เนื่องจากมีรายได้นอกจากค่าจ้างรายเดือน รองลงมาคืออาชีพรับจ้างอิสระ มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 81 เป็นส่วนใหญ่ ส่วนลูกจ้างชั่วคราว พนักงานบริษัทเอกชน มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ใกล้เคียงกัน และจะเห็นว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตร จะมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้น้อยกว่าสูงจากรายได้ที่ได้จากการทำเกษตรค่อนข้างต่ำ และผู้ที่เกษียณอายุจะมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้สูง เพราะมีรายได้จากเบี้ยผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียว ดังตารางที่

4.7

ตารางที่ 4.7 สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ จำแนกตามอาชีพหลัก

สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้	อาชีพหลัก								
	เกษตรกร	รับจ้างอิสระ	ค้าขาย	ลูกจ้างชั่วคราว	พนักงานบริษัท	ข้าราชการ	อื่นๆ	รวม	
								จำนวน	ร้อยละ
> ร้อยละ 90	5	59	99	37	39	12	14	265	66
ร้อยละ 81-90	4	12	32	1	9	8	1	70	18
ร้อยละ 71- 80	-	3	3	4	4	4	-	18	4
ร้อยละ 61 -70	-	4	4	5	4	8	-	22	5
< ร้อยละ 61	-	4	12	4	4	4	-	28	7
รวม	9	79	147	54	60	36	15	400	100
ร้อยละ	2	20	37	13	15	9	4	100	

ที่มา: จากการศึกษา

สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ สรุปได้ว่า ประชาชนมีรายได้รวมเฉลี่ย 12,500 บาทต่อเดือน ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก เช่น ขายของชำ เป็นเจ้าของร้านอาหาร รวมถึงหาบเร่แผงลอยต่างๆ โดยมีรายได้เฉพาะจากอาชีพค้าขายเฉลี่ยอยู่ที่ 13,500 บาทต่อเดือน และอาชีพหลักที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด คืออาชีพข้าราชการซึ่งรวมไปถึงพนักงาน ลูกจ้างของทางราชการ มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 15,200 บาทต่อเดือน ทำอาชีพเสริมส่วนใหญ่คือการค้าขาย ซึ่งรายได้เฉพาะจากอาชีพเสริมดังกล่าว มีจำนวนเฉลี่ย 5,300 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 90 และมีสัดส่วนการออมต่อรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าร้อยละ 10 ในสัดส่วนร้อยละ มีผู้มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 52 มีภาระหนี้สินรวมเฉลี่ย 281,100 บาท โดยภาระหนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินจากการซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์มากที่สุดในสัดส่วนร้อยละ 46 จากกลุ่มผู้มีหนี้สิน และหนี้สินที่สูงที่สุด คือหนี้เพื่อการซื้อที่อยู่อาศัย จำนวน 657,100 บาท ทั้งนี้ สัดส่วนภาระหนี้สินต่อรายได้ต่อเดือนมีน้อยกว่า 11 เท่าของรายได้ รวมถึงผู้ที่ไม่มีหนี้สินแล้ว คิดเป็นร้อยละ 79 และมีการครอบครองที่อยู่อาศัย แบบไม่มีภาระจำนอง ในสัดส่วนที่สูงที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61

4.3.2 ข้อมูลสถานะทางสังคม

สถานะทางสังคมประกอบด้วยลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการครอบครองที่อยู่อาศัย พบว่า มีการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองแบบมีภาระจำนอง ร้อยละ 6 ซึ่งการมีภาระจำนอง ในที่นี้ หมายถึง การมีภาระหนี้สินที่จะต้องชำระ โดยเป็นภาระหนี้สินที่จะต้องผ่อนชำระกับสถาบันการเงิน ทำให้ต้องแบกรับภาระในการจ่ายดอกเบี้ย และมีการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบไม่มีภาระจำนอง หมายถึง การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภาระหนี้สิน โดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยที่ได้รับมรดกตกทอดมา คิดเป็นร้อยละ 61 สะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีภาระที่จะต้องผ่อนชำระหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยในทุกๆ เดือน ทำให้มีเงินเหลือ จึงมีโอกาสนำเงินไปใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจ มีกิจกรรมในครอบครัวมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในครอบครัว ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีการครอบครองที่อยู่อาศัยนั้นเช่าห้องหรือเช่าบ้านในสัดส่วนร้อยละ 17 และอาศัยอยู่กับผู้อื่นเป็น สัดส่วนร้อยละ 16

ในด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้สูงอายุระดับตำบล กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขตำบล สภาดูแลและเยาวชนตำบล กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มสมาชิกสหภาพ กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มดังกล่าวอย่างน้อย 1 กลุ่ม เป็นจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มทางสังคมจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มชุมชนมากที่สุด คือจำนวน 208 คน จาก 212 คน เช่น กลุ่มสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้สูงอายุระดับตำบล กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขตำบล เป็นต้น

ด้านการร่วมกิจกรรมทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 279 คน เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าปีละ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70 กล่าวคือ มีการทำกิจกรรม เช่น ทำบุญ เข้าวัดปฏิบัติธรรม ร่วมประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา ร่วมทำบุญในงานทอดกฐินทอดผ้าป่าในชุมชน รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมในโบสถ์สำหรับคริสต์ศาสนิกชน และการเข้าร่วมกิจกรรมในมัสยิดสำหรับชาวมุสลิม รวมแล้วมากกว่าปีละ 4 ครั้ง

ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมกีฬาชุมชนประจำปี การประชุมหมู่บ้าน การประชุมประชาคมตำบล ร่วมประชุมหมู่บ้าน หรือโครงการต่างๆ ของเทศบาล อาทิ โครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเป็นบางกิจกรรม จำนวน 216 คน หรือร้อยละ 54

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษามาแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54 ทำให้เห็นว่าสังคมดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่ จากการที่คนส่วนใหญ่อยู่อาศัยมาแล้วเกิน 20 ปี ส่วนคนที่อยู่อาศัยมาแล้วน้อยกว่า 20 ปี เป็นคนที่ย้ายถิ่นฐาน มาจากพื้นที่อื่นด้วยเหตุผลทาง

สังคม เช่น การย้ายเข้าเนื่องจากสมรสกับคนในชุมชน หรือการย้ายครอบครัวมาอาศัยอยู่ใกล้ตัวเมือง
เชียงใหม่เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทาง
ศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

สถานะความเป็นอยู่ทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย*		
ไม่มี : เช่าห้อง/เช่าบ้าน	68	17
ไม่มี : อาศัยอยู่กับผู้อื่น โดยไม่มีค่าเช่า	70	16
มี : มีภาระจำนอง	24	6
มี : ไม่มีภาระจำนอง	238	61
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม		
ไม่เข้าร่วมกลุ่มทางสังคม	188	47
เข้าร่วมกลุ่มทางสังคม**	212	53
- กลุ่มชุมชน	208	52
- กลุ่มอาชีพ	20	5
- กลุ่มการเมือง	4	1
การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา		
เข้าร่วมปีละ 1-2 ครั้ง	50	12
เข้าร่วมปีละ 3-4 ครั้ง	71	18
เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าปีละ 4 ครั้ง	279	70
การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน		
ไม่เคยเข้าร่วม	95	24
เข้าร่วมบางกิจกรรม	216	54
เข้าร่วมทุกกิจกรรม	89	22

ที่มา: จากการศึกษา

ตารางที่ 4.8 ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ (ต่อ)

สถานะความเป็นอยู่ทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่		
ไม่ได้อาศัยประจำอยู่ในพื้นที่	22	6
1 – 10 ปี	124	31
11 – 20 ปี	37	9
มากกว่า 20 ปี	217	54

หมายเหตุ : (*) เนื่องจากผู้ที่ไม่มีครอบครองที่อยู่อาศัย แต่อาศัยอยู่ในที่พักจากสวัสดิการ จำนวน 0 ราย จึงไม่นำมาระบุในตาราง

(**) หมายถึง ผู้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก

ที่มา: จากการศึกษา

สถานะความเป็นอยู่ทางสังคม สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการครอบครองที่อยู่อาศัยแบบไม่มีภาระจำนอง หมายถึง การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภาระหนี้สิน โดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยที่ได้รับมรดกตกทอดมา คิดเป็นร้อยละ 61 มีการเข้าร่วมกลุ่มชุมชนมากที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มทางสังคมอื่นๆ กลุ่มทางชุมชนก็เช่น กลุ่มผู้สูงอายุระดับตำบล กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขตำบล เป็นต้น แต่จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทาง การเมือง และกลุ่มอาชีพ เพราะไม่มีเวลาเข้าร่วมทำกิจกรรมบ่อยนักเนื่องจากการหาเงินเลี้ยงชีพ และเป็นผู้ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในพื้นที่ศึกษาได้ไม่นานจึงไม่ได้รวมกลุ่มกัน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ เข้าวัดปฏิบัติธรรม ร่วมประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา ฯลฯ ส่วนใหญ่มากกว่าปีละ 4 ครั้ง มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมกีฬาชุมชนประจำปี การประชามหมู่บ้าน การประชามตำบล ร่วมประชุมหมู่บ้าน กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเป็นบางกิจกรรม และผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษามาแล้วมากกว่า 20 ปี ทำให้เห็นว่าสังคมดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่ใน ส่วนที่เหลือกว่าครึ่ง ก็จะเป็นผู้ที่เพิ่งเข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ไม่เกิน 20 ปี เป็นคนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้คนจึงแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือกลุ่มผู้อาศัยอยู่เดิมครึ่งหนึ่ง และผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่รอบนอกเมืองอีกครึ่งหนึ่ง

4.4 คุณภาพชีวิต

4.4.1 ระดับคุณภาพชีวิต

การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แสดงผลระดับคุณภาพชีวิตใน 5 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบด้านการทำงาน องค์ประกอบด้านสังคม องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งจะแสดงผลเป็นคะแนนเฉลี่ย และค่าร้อยละ ส่วนระดับคะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวม จะคิดจากการนำคะแนนของทุกๆ องค์ประกอบมาหาค่าคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวม แสดงผลเป็นค่าร้อยละ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1) ระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ได้คะแนนร้อยละ 47.7 โดยมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน และการออมต่อเดือนอยู่ในระดับน้อย คือได้คะแนนร้อยละ 17.2 โดยที่ส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่อเดือนเกินร้อยละ 90 ของรายได้ที่มีต่อเดือน และมีเงินออมน้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ที่มีต่อเดือน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รายได้ไม่แน่นอน เมื่อมีรายได้เข้ามาก็นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่มีสัดส่วนภาระหนี้สินต่อรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตมาก คือได้คะแนนร้อยละ 88.1 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สินน้อยเมื่อเทียบกับรายได้ โดยภาระหนี้สินน้อยกว่า 11 เท่าของรายได้ และหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่อการซื้อรถยนต์ จักรยานยนต์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและผู้สร้างหนี้อาจพิจารณาแล้วว่าสามารถผ่อนชำระหนี้สินได้ โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งหมายถึงการไม่มีหนี้เกินตัวนั่นเอง และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลป่าแดดมาเป็นเวลานานเป็นส่วนใหญ่ จึงได้คะแนนลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยในระดับมากเช่นกัน คือได้คะแนนร้อยละ 68.4

จะเห็นว่าปัจจัยด้านรายจ่ายและเงินออม ที่กลุ่มตัวอย่างได้คะแนนน้อยที่สุด เนื่องจากเมื่อมีรายได้เข้ามา ก็จะนำไปใช้จ่ายเกือบหมด มีเงินเหลือเก็บในสัดส่วนที่น้อยไปจนถึงไม่มีเงินเหลือเก็บเลย ทั้งนี้ รายจ่าย มีความหมายรวมไปถึงการชำระหนี้สินด้วย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้กู้เงินในอดีต รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	ระดับคะแนน	ความถี่	ร้อยละ	คะแนน	คะแนนร้อยละ	แปลผล
1. สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน						
มากกว่าร้อยละ 90	0	265	66	0		
ร้อยละ 81 - 90	1	70	18	70		
ร้อยละ 71 - 80	2	18	5	36		
ร้อยละ 61 - 70	3	19	4	57		
น้อยกว่าร้อยละ 61	4	28	7	112		
รวม		400	100	0.69	17.2	น้อย
2. สัดส่วนการออมต่อรายได้ต่อเดือน						
น้อยกว่าร้อยละ 10	0	265	66	0		
ร้อยละ 10 - 19	1	70	18	70		
ร้อยละ 20 - 29	2	18	5	36		
ร้อยละ 30 - 39	3	19	4	57		
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40	4	28	7	112		
รวม		400	100	0.69	17.2	น้อย
3. สัดส่วนภาระหนี้สินต่อรายได้ต่อเดือน						
มากกว่า 40 เท่าของรายได้	0	27	7	0		
31 - 40 เท่าของรายได้	1	9	2	9		
21 - 30 เท่าของรายได้	2	7	2	14		
11 - 20 เท่าของรายได้	3	42	10	126		
น้อยกว่า 11 เท่าของรายได้	4	315	79	1,260		
รวม		400	100	3.52	88.1	มาก
4. การครอบครองที่อยู่อาศัย						
ไม่มี :เช่าห้อง/เช่าบ้าน	0	68	17	0		
ไม่มี : อาศัยอยู่กับผู้อื่น	1	70	18	70		
ไม่มี : มีที่พักสวัสดิการ	2	0	0	0		
มี : มีภาระจำนอง	3	24	6	72		
มี : ไม่มีภาระจำนอง	4	238	59	952		
รวม		400	100	2.74	68.4	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม		400	100	7.63	47.7	ปานกลาง

หมายเหตุ : (*) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจในแต่ละประเด็นได้กำหนดเป็นชั้นภูมิ โดยมีคะแนนเต็มข้อละ 4 คะแนน

2) ระดับคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน โดยรวมร้อยละ 44.0 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในชุมชนป่าแคด ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จึงทำให้ร้อยละ 35.8 มีรายได้ที่ไม่แน่นอน และไม่มีสัญญาจ้างงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร นับว่าความมั่นคงในงานปัจจุบันหรือการมีรายได้ที่แน่นอน มีระดับปานกลาง และร้อยละ 53.5 สามารถจัดสรรเวลาในการทำงาน มีการใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่พอเหมาะ คือทำงานไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน และร้อยละ 77.5 มีความปลอดภัยในการทำงาน กล่าวคือ งานที่ทำนั้นมีความเสี่ยงต่ำ ที่จะเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงที่อาจส่งผลให้พิการหรือไม่สามารถทำงานต่อไปได้ ส่วนด้านการได้รับสวัสดิการ จัดอยู่ในระดับปานกลาง คือ ได้คะแนนร้อยละ 35.0 กล่าวคือ มีผู้ได้รับสวัสดิการในส่วนที่จำเป็นเมื่อยามเจ็บป่วย หรือมีผู้มีกินหลังจากออกจากงาน โดยไม่เดือดร้อนอย่างน้อย 1 ปี เช่น มีประกันสุขภาพ มีสวัสดิการสังคม มีเงินชดเชยตามกฎหมายจากนายจ้าง โดยสวัสดิการส่วนใหญ่ที่ได้รับเป็นโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท ร้อยละ 35.0 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จึงทำให้ไม่ได้สวัสดิการสังคมจากงานมากนัก จึงต้องทำประกันชีวิต หรือประกันสุขภาพกับภาคเอกชนเอง ส่วนผู้ที่มีอาชีพเป็นข้าราชการและพนักงานบริษัทเอกชนก็จะได้รับสวัสดิการจากรัฐและนายจ้างนอกเหนือจากโครงการประกันสุขภาพ นอกจากนี้จากลักษณะอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไป ทำให้การได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน จัดอยู่ในระดับน้อย คือ ได้คะแนนร้อยละ 18.3 เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการอบรมด้านอาชีพจากนายจ้างหรือจากรัฐ จะต้องพัฒนาฝีมือด้วยตนเอง

จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง เพียงร้อยละ 18.3 ได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน จึงเป็นจุดด้อยของคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนร้อยละ	แปลผล
1. ความมั่นคงในงานปัจจุบันหรือมีรายได้ที่แน่นอน	1	0.36	35.8	ปานกลาง
2. การใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่พอเหมาะ	1	0.54	53.5	ปานกลาง
3. ความปลอดภัยในการทำงาน	1	0.78	77.5	มาก
4. การได้รับสวัสดิการเพียงพอ	1	0.35	35.0	ปานกลาง
5. การได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน	1	0.18	18.3	น้อย
คะแนนเฉลี่ยรวม	5	2.20	44.0	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน

3) ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.0 โดยที่ร้อยละ 93.3 มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว คือมีกิจกรรมทำร่วมกับคนในครอบครัวในเวลาหลังเลิกงานหรือในวันหยุดสุดสัปดาห์ เช่น กินข้าวร่วมกัน ออกกำลังกายร่วมกัน รวมกันแล้วอย่างน้อย 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 69.8 มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในละแวกบ้าน คือ มีการแวะเวียนพูดคุยกับครัวเรือนอื่นๆ ในชุมชนเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จัดอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าแดดเป็นชุมชนขนาดเล็ก และยังมีสมาชิกส่วนหนึ่งเป็นคนชุมชนเดิมซึ่งก็รู้จักคุ้นกันอยู่แล้ว ร้อยละ 61.8 มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในที่ทำงาน คือมีการร่วมงานเลี้ยง การรับประทานอาหารร่วมกัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จัดอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 82.5 มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมทางศาสนา เช่น การร่วมประชุมหมู่บ้าน การทำบุญใส่บาตร เข้าวัด กิจกรรมทางศาสนา งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า รวมแล้วอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง จัดอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะทางเทศบาลได้จัดกิจกรรมและให้การส่งเสริมให้สมาชิกลูกบ้านในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้พบปะและทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ ร้อยละ 53.0 มีการร่วมเป็นสมาชิกสโมสร กลุ่มชุมชน หรือร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคมอื่นๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มเสื้อแดง กลุ่มหัตถกรรม ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกลุ่มของชุมชนมากกว่า เช่น กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ นอกจากนี้ ร้อยละ 89.8 คิดว่ามีโอกาสในการพัฒนาตนเองที่เท่าเทียมกัน จัดอยู่ในระดับมาก เพราะกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าแดดไม่ได้มีความรู้สึกว่าคุณกีดกัน หรือถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมมากนัก และรู้สึกว่าสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้เท่าเทียมกัน

จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 53 เป็นสมาชิกกลุ่มจัดตั้งทางสังคม ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ เพราะเหตุที่มีคนภายนอกชุมชนย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนมาก กลุ่มที่ย้ายเข้ามา นี้ก็จะไม่คุ้นเคยกับคนที่เคยอาศัยอยู่เดิม อีกทั้งยังไม่ทราบถึงการมีอยู่ของกลุ่มดังกล่าว จึงได้คะแนนในส่วนนี้น้อยที่สุด ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคม

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนร้อยละ	แปลผล
1. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว	1	0.93	93.3	มาก
2. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในละแวกบ้าน	1	0.70	69.8	มาก
3. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในที่ทำงาน	1	0.62	61.8	ปานกลาง
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมทางศาสนา	1	0.83	82.5	มาก
5. การเป็นสมาชิกสโมสรหรือกลุ่มทางสังคม	1	0.53	53.0	ปานกลาง
6. การมีโอกาสในการพัฒนาตนเองที่เท่าเทียมกัน	1	0.90	89.8	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	6	4.50	75.0	มาก

หมายเหตุ : คะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน

4) ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.3 คิดว่าไม่มีมลภาวะทางน้ำ คือ ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็นในชุมชนเนื่องจากบางชุมชนในตำบลป่าแดดไม่ได้อยู่ในบริเวณคลองแม่ข่าและไม่ได้อาศัยอยู่ริมน้ำ ก็ไม่ได้รับผลกระทบด้านนี้ ส่วนชุมชนที่อยู่ในบริเวณคลองแม่ข่าก็จะได้รับผลกระทบมากนักร้อยละ 42.3 คิดว่าไม่มีมลภาวะทั้งทางอากาศกล่าวคือ ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควัน หรือควันไอเสียจากรถยนต์ในชุมชน เพราะในบางปีคนในชุมชนจะได้รับผลกระทบจากฝุ่นควัน smog และบางคนได้รับผลกระทบจากการมีถนนหลักตัดผ่าน จึงกล่าวได้ว่าในชุมชนมีมลภาวะจากท่อไอเสียรถยนต์บ้างแต่ไม่มากนัก ร้อยละ 51.0 การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเสียงดังจากรถยนต์ จากสถานบันเทิง หรือมลภาวะทางเสียงในชุมชน เนื่องจากผลกระทบทางเสียงทั้งจากรถยนต์ จากโรงงาน จากสถานบันเทิงยังมีไม่มากนัก และยังมีการจัดการปัญหาได้อย่างดี ร้อยละ 69.5 คิดว่าไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล คือ การไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหากองขยะ กองสิ่งปฏิกูล เชื้อโรค และสัตว์พาหะนำโรคในชุมชน เพราะมีเทศบาลได้เข้ามาดูแลกำจัดขยะในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90.0 คิดว่าสถานที่สาธารณะสะอาดปลอดภัยและการเดินทางบนถนนหนทางมีความปลอดภัย เช่น สวนสาธารณะและถนน อยู่ในระดับมาก เพราะมีสวนสาธารณะอยู่หลายแห่ง และมีความสะอาดปลอดภัยพอสมควร เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชน และในยามวิกาลก็จะมีแสงสว่างจากเสาไฟฟ้าตามถนนหนทาง และร้อยละ 98.8 คิดว่าเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวก ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก เนื่องจากอยู่ใกล้สถานพยาบาลขนาดใหญ่ และยังมีบริการศูนย์สุขภาพประจำตำบลของรัฐไว้บริการด้านสุขภาพอีกด้วย

และจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่าบริเวณที่อยู่อาศัยของตน ไม่มีมลภาวะทางน้ำและทางอากาศไม่ถึงครึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่น้อยที่สุด หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งที่เหลื้อคิดว่าได้รับผลกระทบจากการมีมลภาวะทางน้ำและทางอากาศ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 66.6 ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนร้อยละ	แปลผล
1. ไม่มีมลภาวะทางน้ำ	1	0.48	48.3	ปานกลาง
2. ไม่มีมลภาวะทางอากาศ	1	0.42	42.3	ปานกลาง
3. ไม่มีมลภาวะทางเสียง	1	0.51	51.0	ปานกลาง
4. ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล	1	0.70	69.5	มาก
5. มีสถานที่สาธารณะที่สะอาดปลอดภัย	1	0.90	90.0	มาก
6. การเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวก	1	0.99	98.8	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	6	4.00	66.6	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน

5) ระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.5 ไม่มีโรคประจำตัว จะพบเป็นผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัว จะป่วยเป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิต เป็นโรคตามอายุ ร้อยละ 76.0 ไม่มีความเจ็บป่วยจากการทำงาน กล่าวคือ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความเจ็บป่วยร้ายแรงจากการทำงาน ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานหารายได้และการดำเนินชีวิต ร้อยละ 51.0 ไม่ดื่มสุราหรือสูบบุหรี่ ร้อยละ 69.5 รับประทานอาหารอย่างตรงเวลาและครบ 3 มื้อ ร้อยละ 56.3 มีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ คือ ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 ครั้ง มักเป็นกลุ่มที่มีอายุ 25-45 ปี ส่วนกลุ่มที่มีอายุมากมักจะไม่ได้ออกกำลังกาย แต่จะทำกิจกรรมอื่นๆ แทน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 75.8 มีการผ่อนคลายความเครียดและพักผ่อนเพียงพอ คือ แบ่งเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือ เล่นกีฬา รับประทานอาหาร ีบหลับ ฯลฯ รวมกันประมาณ 6-8 ชั่วโมงต่อวัน โดยในตำบลป่าแดดจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมด้านสุขภาพภายในชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬาประจำปี การจัดให้มีการเดินแอโรบิกส์เป็นประจำ เป็นต้น ดังนั้น ระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับปานกลาง ได้คะแนนโดยรวมร้อยละ 65.5

จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 51 ไม่ดื่มสุราและไม่สูบบุหรี่ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีคะแนนคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด กล่าวได้ว่า เกือบครึ่งที่เหลือยังมีการดื่มสุราหรือสูบบุหรี่อยู่ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 คะแนนองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

ตัวชี้วัด	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนร้อยละ	แปลผล
1. การไม่มีโรคประจำตัว	1	0.65	64.5	ปานกลาง
2. การไม่มีความเจ็บป่วยจากการทำงาน	1	0.76	76.0	มาก
3. การไม่ดื่มสุราและไม่สูบบุหรี่	1	0.51	51.0	ปานกลาง
4. การรับประทานอาหารอย่างตรงเวลาและครบ 3 มื้อ	1	0.70	69.5	มาก
5. การออกกำลังกายสม่ำเสมอ	1	0.56	56.3	ปานกลาง
6. มีการผ่อนคลายความเครียดและพักผ่อนเพียงพอ	1	0.76	75.8	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	6	3.93	65.5	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนนเต็มข้อละ 1 คะแนน

ระดับคุณภาพชีวิต โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมร้อยละ 59.8 เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือองค์ประกอบด้านสังคม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.0 รองลงมาคือองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพอนามัย ด้านการเศรษฐกิจ และด้านการทำงาน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 66.6 ร้อยละ 65.5 ร้อยละ 47.7 และร้อยละ 44.0 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 คะแนนคุณภาพชีวิตโดยรวม

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนร้อยละ	ระดับคุณภาพชีวิต
1. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ	16	7.6	47.7	ปานกลาง
2. องค์ประกอบด้านการทำงาน	5	2.2	44.0	ปานกลาง
3. องค์ประกอบด้านสังคม	6	4.5	75.0	มาก
4. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม	6	4.0	66.6	ปานกลาง
5. องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัย	6	3.9	65.5	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตโดยรวม			59.8	ปานกลาง

หมายเหตุ : เนื่องจากคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบไม่เท่ากัน จึงใช้วิธีการให้คะแนนคุณภาพชีวิตในแต่ละองค์ประกอบเป็นค่าร้อยละ และคิดค่าเฉลี่ยออกมาเป็นระดับคุณภาพชีวิต โดยรวม

4.4.2 การวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต

เมื่อนำระดับคุณภาพชีวิตจำแนกออกเป็นระดับน้อย ปานกลาง และมาก เพื่อจะพิจารณาคูณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับ พบว่า ร้อยละ 33.0 มีคุณภาพชีวิตระดับน้อย ร้อยละ 62.2 มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง และ ร้อยละ 4.8 มีคุณภาพชีวิตระดับมาก โดยผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด ร้อยละ 33.3 รองลงมาคือ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 31.6 และ มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการงานน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 23.2 ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด ร้อยละ 68.4 รองลงมาคือ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 62.4 และมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการงานน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 37.6 เช่นเดียวกับผู้ที่มีคุณภาพชีวิตน้อย ส่วนผู้ระดับคุณภาพชีวิตระดับมาก มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด ร้อยละ 93.4 รองลงมาคือ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย ร้อยละ 80.6 และมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการงานน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 59.1

จะเห็นว่าคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ใกล้เคียงกันในทุกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมดีที่สุด และมีระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและการงานน้อยที่สุด ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 คะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	ระดับคุณภาพชีวิต*			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
คุณภาพชีวิตโดยรวม**	19 (4.8)	249 (62.2)	132 (33.0)	400 (100.0)
คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	4.63 (29.0)	6.71 (41.9)	9.80 (61.3)	7.63 (47.7)
คุณภาพชีวิตด้านการงาน	1.16 (23.2)	1.88 (37.6)	2.95 (59.1)	2.20 (44.0)
คุณภาพชีวิตด้านสังคม	2.00 (33.3)	4.10 (68.4)	5.61 (93.4)	4.50 (75.0)
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	1.89 (31.6)	3.74 (62.4)	4.78 (79.7)	4.00 (66.6)
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	1.63 (27.2)	3.63 (60.4)	4.83 (80.6)	3.93 (65.5)

หมายเหตุ : (*) ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ค่าร้อยละ

(**) คุณภาพชีวิตโดยรวม หมายถึง จำนวนคน (ร้อยละ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อย ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีรายจ่ายต่อเดือนสูง การไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง อาศัยโดยการเช่าที่พัก ในด้านการงาน ได้แก่ การไม่มีความมั่นคงในงานที่ทำ มีรายได้ไม่แน่นอน มีสวัสดิการที่ไม่เพียงพอ ด้านสังคม ได้แก่ การไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม

ได้แก่ การที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยมีมลภาวะทางอากาศ มลภาวะทางเสียง และสิ่งปฏิกูล และด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การมีโรคประจำตัว มีการดื่มสุราและสูบบุหรี่

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีสัดส่วนรายจ่ายต่อเดือนน้อยลง ด้านการทำงาน ได้แก่ มีความมั่นคงในงานที่ทำมากขึ้น ได้รับสวัสดิการเพียงพอ และเริ่มมีการเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน ด้านสังคม ได้แก่ เข้าร่วมเป็นสมาชิกสโมสรหรือกลุ่มในชุมชนมากขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยมีมลภาวะทางอากาศ ทางเสียง ไม่มาก ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การไม่มีโรคประจำตัว

ส่วนปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตระดับมาก ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ที่ลดลง มีการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ด้านการทำงาน ได้แก่ มีความมั่นคงในงานที่ทำและมีรายได้แน่นอน ได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพอ และการได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน ด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยไม่มีมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียง และด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การไม่มีโรคประจำตัว การทานอาหารตรงเวลา และออกกำลังกายสม่ำเสมอ ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	คะแนนคุณภาพชีวิต*			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
คุณภาพชีวิตโดยรวม	19 (4.8)	249 (62.2)	132 (33.0)	400 (100.0)
คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	4.63 (29.0)	6.71 (41.9)	9.80 (61.3)	7.63 (47.7)
1. สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน	0.16 (4.0)	0.36 (8.9)	1.39 (34.7)	0.69 (17.2)
2. สัดส่วนการออมต่อรายได้ต่อเดือน	0.16 (4.0)	0.36 (8.9)	1.39 (34.7)	0.69 (17.2)
3. ภาระหนี้สินต่อรายได้	3.68 (92.1)	3.51 (87.9)	3.52 (87.9)	3.52 (88.1)
4. ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย	0.63 (15.8)	2.48 (62.0)	3.52 (87.9)	2.74 (68.4)
คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน	1.16 (23.2)	1.88 (37.6)	2.95 (59.1)	2.20 (44.0)
1. ความมั่นคงในงานหรือการมีรายได้ที่แน่นอน	-	0.25 (24.9)	0.61 (61.4)	0.38 (35.8)
2. การใช้เวลาในการทำงานต่อวันที่พอเหมาะ	0.32 (31.6)	0.45 (44.6)	0.74 (73.5)	0.54 (53.5)
3. ความปลอดภัยในการทำงาน	0.68 (68.4)	0.77 (77.1)	0.80 (79.6)	0.76 (77.5)
4. การได้รับสวัสดิการเพียงพอ	0.16 (15.8)	0.30 (30.1)	0.47 (47.0)	0.35 (35.0)
5. การได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน	-	0.11 (11.2)	0.34 (34.1)	0.18 (18.3)

หมายเหตุ : คุณภาพชีวิต โดยรวมที่ขีดเส้นใต้ไว้ หมายถึง จำนวนคน(ร้อยละ) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.16 ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวม (ต่อ)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต	คะแนนคุณภาพชีวิต*			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
คุณภาพชีวิตด้านสังคม	2.00 (33.3)	4.10 (68.4)	5.61 (93.4)	4.50 (75.0)
1. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัว	0.63 (63.2)	0.94 (93.6)	0.97 (97.0)	0.93 (93.3)
2. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในละแวกบ้าน	0.16 (15.8)	0.59 (59.4)	0.97 (97.0)	0.70 (69.8)
3. ความสัมพันธ์อันดีกับคนในที่ทำงาน	0.32 (31.6)	0.49 (48.6)	0.91 (90.9)	0.62 (61.8)
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	0.53 (52.6)	0.77 (77.1)	0.97 (97.0)	0.83 (82.5)
5. การเป็นสมาชิกสโมสรหรือกลุ่มทางสังคม	-	0.42 (41.8)	0.82 (81.8)	0.53 (53.0)
6. การมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง	0.37 (36.8)	0.90 (90.0)	0.97 (97.0)	0.90 (89.8)
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	1.89 (31.6)	3.74 (62.4)	4.78 (79.7)	4.00 (66.6)
1. ไม่มีมลภาวะทางน้ำ	0.16 (15.8)	0.43 (43.4)	0.62 (62.1)	0.48 (48.3)
2. ไม่มีมลภาวะทางอากาศ	0.21 (21.0)	0.34 (33.7)	0.61 (61.4)	0.42 (42.5)
3. ไม่มีมลภาวะทางเสียง	-	0.42 (41.8)	0.76 (75.8)	0.51 (51.0)
4. ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูล	-	0.67 (66.7)	0.85 (84.9)	0.70 (69.5)
5. มีสถานที่สาธารณะที่สะอาดปลอดภัย	0.68 (68.4)	0.90 (89.6)	0.94 (93.9)	0.90 (90.0)
6. การเข้าถึงสถานพยาบาลได้สะดวก	0.84 (84.2)	0.99 (99.2)	1.00 (100.0)	0.99 (98.8)
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	1.63 (27.2)	3.63 (60.4)	4.83 (80.6)	3.93 (65.5)
1. การไม่มีโรคประจำตัว	-	0.56 (56.2)	0.89 (89.4)	0.65 (64.5)
2. การไม่มีความเจ็บป่วยจากการทำงาน	0.68 (68.4)	0.70 (69.9)	0.89 (88.6)	0.76 (76.0)
3. การไม่ดื่มสุราและไม่สูบบุหรี่	0.47 (47.4)	0.55 (55.0)	0.44 (43.9)	0.51 (51.0)
4. การทานอาหารตรงเวลาและครบ 3 มื้อ	0.32 (31.6)	0.64 (64.3)	0.85 (84.9)	0.70 (69.5)
5. การออกกำลังกายสม่ำเสมอ	0.16 (15.8)	0.47 (47.0)	0.80 (79.6)	0.56 (56.3)
6. การผ่อนคลายและการพักผ่อนเพียงพอ	-	0.70 (70.3)	0.97 (97.0)	0.76 (75.8)

หมายเหตุ : (*) ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ค่าร้อยละ

4.5 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต

พิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ที่มีคุณภาพชีวิตในระดับต่างๆ พบว่า ร้อยละ 4.8 ของกลุ่มตัวอย่าง มีคุณภาพชีวิตในระดับน้อย โดยมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด และมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงานน้อยที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 3.2 อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 55 ปี ร้อยละ 1.8 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 4.0 มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา ร้อยละ 3.0 ประกอบอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 3.3 ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 4.8

เมื่อในอดีตไม่เคยประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรร้อยละ 3.5 มีภาระหนี้สิน จำนวนร้อยละ 3.2 มีรายจ่ายมากกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ต่อเดือน อยู่ร้อยละ 4.0 ไม่มีการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยเช่าห้องหรือเช่าบ้านอยู่ ร้อยละ 1.8 มีการร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 4.0 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา มากกว่าปีละ 4 ครั้ง ร้อยละ 3.0 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนร้อยละ 3.3 และอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 1.8

ร้อยละ 62.2 ของกลุ่มตัวอย่าง มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด และมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงานน้อยที่สุด ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 32.3 อยู่ในช่วงอายุ 25-45 ปี และ 46-55 ปีเป็นส่วนใหญ่คือร้อยละ 23.8 และร้อยละ 20.5 ตามลำดับ และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 45.8 มีระดับการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา ร้อยละ 23.5 รองลงมาคือระดับ ปวช.หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 15.3 ประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 27.0 ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 54.5 ไม่เคยเป็นเกษตรกร ร้อยละ 48.2 ไม่มีภาระหนี้สิน 32 มีสัดส่วนรายจ่ายมากกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ต่อเดือน อยู่ร้อยละ 50.3 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยแบบไม่มีภาระจำนอง ทำให้ไม่มีภาระในการผ่อนบ้านหรือเช่าบ้าน ร้อยละ 31.3 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 37.0 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ ฟังเทศน์ ร่วมงานประเพณีทางศาสนา มากกว่าปีละ 4 ครั้ง อยู่ร้อยละ 39.8 เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเช่น ประชุมหมู่บ้าน งานกีฬาประจำปี ร้อยละ 35.3 อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 30.3 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีคุณภาพชีวิตปานกลาง มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตระดับน้อย แตกต่างกันที่ผู้ที่มีคุณภาพชีวิตระดับกลางมีส่วนระดับการศึกษาที่สูง เช่น ปวช. ปริญญาตรีขึ้นไป มีการครอบครองที่อยู่อาศัยโดยไม่มีภาระจำนอง และมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ส่วนผู้ระดับคุณภาพชีวิตระดับมาก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.0 มีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสังคมมากที่สุด และมีองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านการทำงานน้อยที่สุดเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 18.0 อยู่ในช่วงอายุ 25-45 ปี ร้อยละ 15.0 มีสถานภาพสมรสร้อยละ 22.5 มีระดับการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา ร้อยละ 11.5 รองลงมาคือ การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 9.8 ประกอบอาชีพหลักคละกันไปได้แก่ การเป็นพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 7.8 เป็นลูกจ้างชั่วคราวและข้าราชการโดยมีสัดส่วนร้อยละ 7.3 และร้อยละ 7.0 ตามลำดับ ไม่มีอาชีพเสริม ร้อยละ 27.8 ไม่เคยเป็นเกษตรกร ร้อยละ 22.8 มีภาระหนี้สิน ในสัดส่วนพอๆ กับผู้มีหนี้สิน มีสัดส่วนรายจ่ายมากกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ต่อเดือน ร้อยละ 12 เริ่มจะมีผู้มีส่วนรายจ่ายน้อยกว่าร้อยละ 61 ของรายได้ต่อเดือนมากขึ้น เป็นเจ้าของที่อยู่ไม่มีภาระจำนอง ร้อยละ 28.3 มีการเข้าร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มในชุมชนต่างๆ ร้อยละ 28.0 มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ มากกว่าปีละ 4

ครึ่ง อยู่ร้อยละ 28 เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบางกิจกรรมร้อยละ 17.3 และอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 22.3 จะเห็นว่าสิ่งที่ต่างไปจากกลุ่มผู้มีระดับคุณภาพชีวิตระดับต่ำกว่า คือการถือครองที่อยู่อาศัย การมีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้น้อย และการเข้าร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคมต่างๆ เช่น กลุ่มของหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ในส่วนของภาระหนี้สินนับได้ว่าทุกกลุ่มจะมีภาระหนี้สินอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันจึงไม่ได้มีนัยสำคัญแต่อย่างใด ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง*			สัดส่วน (ร้อยละ)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
คุณภาพชีวิตโดยรวม**	19 (4.8)	249 (62.2)	132 (33.0)	400 (100)
เพศ				
ชาย	6 (1.5)	129 (32.3)	72 (18.0)	207 (52)
หญิง	13 (3.2)	120 (30.0)	60 (15.0)	193 (48)
อายุ				
< 25 ปี	3 (0.8)	12 (3.0)	5 (1.2)	20 (5)
25-45 ปี	5 (1.2)	95 (23.8)	60 (15.0)	160 (40)
46-55 ปี	4 (1.0)	82 (20.5)	38 (9.5)	124 (31)
> 55 ปี	7 (1.8)	60 (15.0)	29 (7.2)	96 (24)
สถานภาพ				
โสด	3 (0.8)	65 (16.2)	41 (10.2)	109 (27)
สมรส	16 (4.0)	183 (45.8)	90 (22.5)	289 (72)
หย่าร้าง	-	1 (0.3)	1 (0.2)	2 (1)
ระดับการศึกษา				
ไม่เกินประถมศึกษา	12 (3.0)	94 (23.5)	46 (11.5)	152 (38)
มัธยมศึกษาตอนต้น	4 (1.0)	30 (7.5)	9 (2.3)	43 (11)
ปวช. / มัธยมศึกษาตอนปลาย	3 (0.8)	61 (15.3)	25 (6.3)	89 (22)
ปวส. / อนุปริญญา	-	19 (4.8)	13 (3.3)	32 (8)
ปริญญาตรีขึ้นไป	-	45 (11.3)	39 (9.8)	84 (21)

หมายเหตุ : (*) ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ค่าร้อยละ

(**) คุณภาพชีวิต โดยรวม หมายถึง จำนวนคน(ร้อยละ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(***) กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก

ตารางที่ 4.17 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต (ต่อ)

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง*			สัดส่วน (ร้อยละ)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
อาชีพหลัก				
เกษตรกร	-	9 (2.3)	-	9 (2)
รับจ้างอิสระ	3(0.8)	58 (14.5)	18 (4.5)	79 (20)
ค้าขาย	13 (3.3)	108 (27.0)	26 (6.5)	147 (37)
ลูกจ้างชั่วคราว	3 (0.8)	22 (5.5)	29 (7.3)	54 (13)
พนักงานบริษัทเอกชน	-	29 (7.2)	31 (7.8)	60 (15)
ข้าราชการ	-	8 (2.0)	28 (7.0)	36 (9)
อื่นๆ	-	15 (3.8)	-	15 (4)
อาชีพเสริม				
มี	-	31 (7.8)	21 (5.2)	52 (13)
ไม่มี	19 (4.8)	218 (54.5)	111 (27.8)	348 (87)
เคยทำอาชีพเกษตรกร				
เคย	5 (1.3)	56 (14.0)	41 (10.2)	102 (26)
ไม่เคย	14 (3.5)	193 (48.2)	91 (22.8)	298 (74)
ภาระหนี้สิน				
มี	13 (3.2)	121 (30.2)	74 (18.5)	208 (52)
ไม่มี	6 (1.5)	128 (32.0)	58 (14.5)	192 (48)
สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือน				
มากกว่าร้อยละ 90	16 (4.0)	201 (50.3)	48 (12.0)	265 (66)
ร้อยละ 81 - 90	3 (0.8)	34 (8.5)	33 (8.3)	70 (18)
ร้อยละ 71 - 80	-	-	18 (4.5)	18 (4)
ร้อยละ 61 - 70	-	1 (0.3)	18 (4.5)	19 (5)
น้อยกว่าร้อยละ 61	-	13 (3.3)	15 (3.8)	28 (7)

หมายเหตุ : (*) ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ค่าร้อยละ

(**) คุณภาพชีวิต โดยรวม หมายถึง จำนวนคน(ร้อยละ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(***) กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก

ตารางที่ 4.17 สถานะทางเศรษฐกิจสังคม จำแนกตามระดับคุณภาพชีวิต (ต่อ)

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง*			สัดส่วน (ร้อยละ)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย				
ไม่มี : เช่าห้อง/เช่าบ้าน	7 (1.8)	46 (11.5)	15 (3.8)	68 (17)
ไม่มี : อาศัยอยู่กับผู้อื่น โดยไม่มีค่าเช่า	6 (1.5)	58 (14.5)	-	70 (16)
มี : มีภาระจำนอง	-	20 (5.0)	4 (1.0)	24 (6)
มี : ไม่มีภาระจำนอง	6 (1.5)	125 (31.3)	113 (28.3)	238 (61)
การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม				
ไม่เข้าร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคม	16(4.0)	148 (37.0)	24 (6.0)	188 (47)
เข้าร่วมกลุ่มจัดตั้งทางสังคม***	3 (0.8)	101 (25.3)	108 (27.0)	212 (53)
- กลุ่มชุมชน	-	100 (25.0)	108 (27.0)	208 (52)
- กลุ่มอาชีพ	3 (0.8)	10 (2.5)	7 (1.8)	20 (5)
- กลุ่มการเมือง	-	4 (1.0)	-	4 (1)
การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา				
เข้าร่วมปีละ 1-2 ครั้ง	-	44 (11.0)	6 (1.5)	50 (12)
เข้าร่วมปีละ 3-4 ครั้ง	7 (1.8)	46 (11.5)	18 (4.5)	71 (18)
เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าปีละ 4 ครั้ง	12 (3.0)	159 (39.8)	112 (28.0)	279 (70)
การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน				
ไม่เคยเข้าร่วม	13 (3.3)	75 (18.8)	7 (1.8)	95 (24)
เข้าร่วมบางกิจกรรม	6 (1.5)	141 (35.3)	69 (17.3)	216 (54)
เข้าร่วมทุกกิจกรรม	-	33 (8.3)	56 (14.0)	89 (22)
ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่				
ไม่ได้อาศัยประจำอยู่ในพื้นที่	3 (0.8)	16 (4.0)	3 (0.8)	22 (6)
1 – 10 ปี	6 (1.5)	87 (21.8)	31 (7.8)	124 (31)
11 – 20 ปี	3 (0.8)	25 (6.3)	9 (2.3)	37 (9)
มากกว่า 20 ปี	7 (1.8)	121 (30.3)	89 (22.3)	217 (54)

หมายเหตุ : (*) ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ค่าร้อยละ

(**) คุณภาพชีวิตโดยรวม หมายถึง จำนวนคน (ร้อยละ) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(***) กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาคุณภาพชีวิตครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคม และเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่อาศัยอยู่ในเขต ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) แบ่งกลุ่มตามพื้นที่ที่อยู่อาศัย และกำหนดโควตาตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร การวัดระดับคุณภาพชีวิตโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่อยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 25-45ปี สมรสแล้ว มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือค้าขาย เช่น ขายอาหาร ร้านขายของชำ เจ้าของกิจการบริการ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยประกอบอาชีพเกษตรกร และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรในอดีต ปัจจุบันเปลี่ยนมาประกอบอาชีพค้าขายมากที่สุด

สถานะความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท พบว่า ประชาชนกว่าครึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ และเป็นผู้ที่ย้ายมาจากพื้นที่รอบนอกเมืองอีกครั้งหนึ่ง มีรายได้รวมประมาณ 12,500 บาทต่อเดือน โดยอาชีพข้าราชการ เช่น พนักงาน ลูกจ้างของทางราชการ มีรายได้ 15,200 ต่อเดือน พนักงานบริษัท 14,500 บาทต่อเดือน ค้าขาย 13,500 บาทต่อเดือน และรับจ้างอิสระ 9,900 บาทต่อเดือน มีผู้ที่ทำอาชีพเสริมร้อยละ 13 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ค้าขายและเป็นพนักงาน ลูกจ้างของทางราชการ อาชีพเสริมที่ทำส่วนใหญ่ก็คือการรับจ้าง เช่น รับจ้างทำความสะอาด รับจ้างอิสระต่างๆ มีรายได้เฉพาะจากอาชีพเสริม 5,300 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายจ่ายเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ต่อเดือน และมีการออมเป็นสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ต่อเดือน และมีผู้มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 52 มีภาระหนี้สินรวมเฉลี่ย 281,000 บาท โดยเป็นภาระหนี้สินที่เกิดจากการซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์มากที่สุด ประชาชนส่วนใหญ่มีการครอบครองที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร มีการร่วม

กิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น ทำบุญ งานประเพณีสำคัญต่างๆ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน บ้าง เช่น การประชุมหมู่บ้าน หรือกิจกรรมต่างๆที่จัดโดยเทศบาล อาทิ โครงการส่งเสริมการออกกำลังกาย โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพ

ระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีระดับคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงาน ตามลำดับ คุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่า ประชาชนมีความสัมพันธ์และผูกพันกับสถาบันครอบครัว ชุมชน กลุ่มสมาคม และที่ทำงาน และยังรู้สึกว่ามี ความเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบ จากมลภาวะทางอากาศ และมลภาวะทางน้ำอยู่ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ประชาชนมี การพักผ่อนที่เหมาะสม แต่ยังมีบางคนมีการดื่มสุราและสูบบุหรี่ คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนมีส่วนรายจ่ายต่อรายได้มาก บ่งบอกถึงการมีรายจ่ายที่มากพอๆกับรายได้ที่มีต่อเดือน จึง มีเงินออมเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉินหรือเพื่อการลงทุนน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควร คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน พบว่า ประชาชนมีความปลอดภัยในการทำงาน แต่จากการที่ประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง จึงไม่อยู่ในระบบสวัสดิการสังคม งานที่ทำยังไม่มั่นคง และยังคงดิ้นรนเพื่อหาทางทำมาหากิน ใช้เวลาทำงานมาก จึงได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตด้านการทำงานเป็นคุณภาพชีวิตที่ด้อยที่สุด

เมื่อนำระดับคุณภาพชีวิตจำแนกออกเป็นระดับน้อย ปานกลาง และมาก เพื่อจะพิจารณาคูณภาพชีวิต ในด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับ พบว่า ร้อยละ 33.0 มีคุณภาพชีวิตระดับน้อย ร้อยละ 62.2 มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง และ ร้อยละ 4.8 มีคุณภาพชีวิตระดับมาก โดยปัจจัยที่ทำให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตในระดับมาก ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อ เดือนลดน้อยลง การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ในด้านการทำงาน ได้แก่ การมีงานทำที่มั่นคงและมี รายได้แน่นอน การได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพอ และการได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงาน ใน ด้านสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชนและกลุ่มอาชีพ ในด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การที่ไม่มี มลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียงในพื้นที่ที่อยู่อาศัย และในด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การไม่มี โรคประจำตัว ทานอาหารตรงเวลา และการออกกำลังกายสม่ำเสมอ

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ จากผลการศึกษา พบว่าปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตใน ระดับดี ได้แก่ การที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่อเดือนลดน้อยลง ฉะนั้น ในการเพิ่มคุณภาพชีวิต จะต้องคำนึงถึงการลดรายจ่าย โดยภาครัฐและชุมชนจำเป็นต้องปลูกฝังหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กับ

ประชาชน สนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจ มีการอบรมเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

2) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน พบว่า ประชาชนยังขาดสวัสดิการที่เพียงพอ และได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการทำงานน้อย ฉะนั้น เพื่อเพิ่มสวัสดิการ ภาครัฐหรือชุมชนควรจัดให้มีการจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือ และบริการเงินออมให้กับสมาชิก ไว้ใช้ในยามจำเป็น นอกจากนี้ผู้นำชุมชนควรจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างสม่ำเสมอ

3) คุณภาพชีวิตด้านสังคม พบว่าปัจจัยที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนและกรร่วมกลุ่มอาชีพ ฉะนั้น ผู้นำชุมชนควรจัดกิจกรรมที่จูงใจให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมประกวดชุมชนน่าอยู่ กีฬาสามัคคี โดยมีการวัดใจ

4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ยังมีปัญหามลภาวะทางน้ำ เช่น น้ำคลองเน่าเสีย ฉะนั้น ภาครัฐควรมีมาตรการในการควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง และมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง ไม่ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ

5) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีคือการไม่มีโรคประจำตัว ทานอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ฉะนั้น ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐให้สมาชิกในชุมชน ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายอย่างเพียงพอ และผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมให้สมาชิกในชุมชนได้มีการออกกำลังกายในช่วงเช้าหรือเย็น เช่น การเดินแอโรบิกส์ ให้ความรู้และรณรงค์ให้ทานอาหารครบ 5 หมู่ และทานอาหารให้ตรงเวลา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ไทยกกล้า. 2544. **คุณภาพชีวิตของตำรวจจราจรจังหวัดเชียงใหม่ : รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงมหาดไทย. กรมการพัฒนาชุมชน. 2539. **รายงานคุณภาพชีวิตคนไทย ปี 2538 จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อเสริมกิจ.
- เจษฎา บุญทา. 2545. **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระสาขารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงศักดิ์ เทพสาร. 2542. **คุณภาพชีวิตของครัวเรือนชาวเขาในชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ระพีพรรณ คำหอม และทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล. 2550. **การพัฒนามาตรฐานและคู่มือการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เพื่อการขยายผลการนำไปใช้ : รายงานการศึกษา**. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
แหล่งที่มา : http://www.opp.go.th/news_11_12_50_6.doc (10 เมษายน 2546)
- รังสรรค์ ภิรมณ์. 2552. **การวัดระดับความสุขของประชากรในอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรุฒิ ทาอุโมงค์. 2554. **การวัดความสุขเชิงเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลโหมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ. 2534. **คุณภาพชีวิตของคนไทยเปรียบเทียบระหว่างเมืองกับชนบท : รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. 2540. **เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกทุก 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด : รายงานวิจัย**. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. 2541. **เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI)**. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
แหล่งที่มา : <http://www.dmh.go.th/test/download/view.asp?id=1> (10 เมษายน 2546)

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2528. **เครื่องชี้ภาวะสังคม.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. **แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2556 – 2558) ของเทศบาลตำบลป่าแดด.** แหล่งที่มา : <http://www.padad.go.th> (14 เมษายน 2546)
- สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลตำบลป่าแดด. **สถิติจำนวนประชากรตำบลป่าแดด ประจำปี เดือน มกราคม พ.ศ.2556.** แหล่งที่มา : <http://www.padad.go.th> (14 เมษายน 2546)
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2541. **คุณภาพชีวิตของคนในเขตเมืองภาคเหนือ : รายงานวิจัย.**
กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2553. **คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553 Thai's Quality of Life in Year 2010 : รายงานวิจัย.** กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสาวนีย์ ตนะคุลย์. 2533. **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาบบุญ คำทิพย์. 2555. **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารดา ธีระเกียรติกำจร. 2554. **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัจฉรา นวจินดา และจจิรัฐ ภิรมย์ธรรมศิริ. 2532. **ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นพื้นฐานภาวะทางคหกรรมศาสตร์และคุณภาพชีวิต.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท ซึ่งเป็นการค้นคว้าอิสระของนักศึกษา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้ศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิต และสถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท

ข้อมูลต่างๆที่ท่านได้ให้ไว้จะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ผู้ศึกษาขอรับรองว่าการตอบแบบสอบถามนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อหน้าที่เสียหายนต่อท่านผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบสมบูรณ์ในทุกๆข้อ

โดยแบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 5 หน้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้

นายอิสราวุฒิ บุญไตรย์

นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ส่วนที่ 1 สถานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจสังคม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) อายุ
- 3) สถานภาพ โสด สมรส หย่าร้าง /หม้าย

4) ระดับการศึกษา (กรุณาตอบเพียงข้อเดียว)

- ไม่เกินประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาตอนต้น
- ปวช. / มัธยมศึกษาตอนปลาย
- ปวส. / อนุปริญญา
- ปริญญาตรีขึ้นไป

5) อาชีพ / รายได้ปัจจุบัน

5.1 อาชีพหลัก (กรุณาตอบเพียงข้อเดียว)

- เกษตรกร (ทำสวน ทำไร่ ทำนา หรือทำการปศุสัตว์) มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- รับจ้างอิสระ /ช่างฝีมือ /ช่างไม้ /ช่างศิลป์ /สถาปนิก มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- ค้าขาย /เจ้าของบริษัท /เจ้าของร้านธุรกิจ มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- ลูกจ้างชั่วคราว /รับจ้างใช้แรงงาน มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- พนักงานบริษัทเอกชน /เจ้าหน้าที่ประจำบริษัทเอกชน มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- ข้าราชการ /พนักงานราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- อื่นๆ ระบุ..... มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน

5.2 อาชีพเสริม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

*หากท่านมีรายได้อื่นๆ เช่น เงินปันผลจากการลงทุน เงินค่าเช่า เงินอุดหนุนจากรัฐ โปรด
ระบุใน อื่นๆ

- เกษตรกร มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- รับจ้างอิสระ /งานฝีมือ /งานประดิษฐ์ มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- ค้าขาย /เจ้าของร้านธุรกิจ มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน
- อื่นๆ ระบุ..... มีรายได้ประมาณ.....บาทต่อเดือน

5.3 กรณีที่อาชีพหลักไม่ใช่เกษตรกร ท่านเคยทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักหรือไม่

(หากท่านเป็นเกษตรกรอยู่แล้ว โปรดข้ามไปที่ ข้อ 7)

- ไม่เคย เคย

6) รายจ่าย เมื่อเทียบกับรายได้ต่อเดือนโดยประมาณ (รวมถึงเงินที่ใช้ผ่อนชำระหนี้ด้วย)

- มากกว่า 90 % 61 - 70 %
- 81 - 90 % น้อยกว่า 61 %
- 71 - 80 %

12) การเข้าร่วมกิจกรรม / การประชุมของชุมชน ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (กรุณาตอบเพียงข้อเดียว)

- ไม่เคยเข้าร่วม
- เข้าร่วมบางกิจกรรม
- เข้าร่วมทุกกิจกรรม

13) ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลป่าแดด (กรุณาตอบเพียงข้อเดียว)

- อาศัยอยู่นอกพื้นที่
- 1 – 10 ปี
- 11 – 20 ปี
- มากกว่า 20 ปี หรือ ตั้งแต่เกิด

ส่วนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

คำถามเกี่ยวกับความเป็นอยู่	ใช่	ไม่ใช่
ด้านการทำงาน		
1. ท่านมีรายได้ที่แน่นอนจากงานที่ทำ หรือมีสัญญาจ้างงานเป็นลายลักษณ์อักษร		
2. ท่านใช้เวลาทำงานต่อวันไม่เกิน 8 ชั่วโมง		
3. งานที่ท่านทำอยู่นั้น โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานมีน้อยมาก		
4. หากท่านป่วยจนไม่สามารถทำงานได้ หรือลาออกจากงาน ท่านจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ 1 ปีหรือมากกว่านั้น (มีเงินออม หลักทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้)		
5. ท่านได้เข้าอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือ หรือเพื่อเพิ่มผลผลิต หรือเพื่อหาเทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน		
ด้านสังคม		
1. ท่านมีกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวในวันหยุดหรือหลังเลิกงาน (เช่น ทานอาหาร ออกกำลังกาย ทำบุญ เล่นเกม ฯลฯ) อย่างน้อยสัปดาห์ละ 4 ครั้ง		
2. ท่านพบปะสังสรรค์กับผู้คนในชุมชนอยู่เสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง		
3. ท่านทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอๆ (เช่น งานเลี้ยง หรือการรับประทานอาหารร่วมกัน)		
4. ท่านเข้าร่วมประชุม / ทำกิจกรรมของชุมชน / ทำกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง		
5. ท่านร่วมเป็นสมาชิกสโมสร / กลุ่มการเมือง / กลุ่มอาชีพ / องค์กรทางสังคม อย่างน้อย 1 กลุ่ม		

คำถามเกี่ยวกับความเป็นอยู่	ใช่	ไม่ใช่
6. ท่านสามารถเข้าอบรมหรือเข้าฟังการเสวนาในชุมชนได้โดยไม่ถูกกีดกัน		
ด้านสิ่งแวดล้อม		
1. ชุมชนของท่าน <u>ไม่มี</u> ปัญหาน้ำเน่าเสีย		
2. ชุมชนของท่าน <u>ไม่มี</u> ปัญหาหมอกควัน หรือควันไอเสียจากรถยนต์		
3. ชุมชนของท่าน <u>ไม่มี</u> ปัญหาเสียงดังจากรถยนต์ จากโรงงาน จากสถานบันเทิง หรือเสียงดังต่างๆ		
4. ชุมชนของท่าน <u>ไม่มี</u> ปัญหาจากกองขยะ หรือกองสิ่งปฏิกูล		
5. ในบริเวณที่ท่านอยู่มีสวนสาธารณะหรือถนนหนทางที่สะอาด ปลอดภัย และใช้งานได้		
6. ขามท่านป่วยท่านสามารถเข้าถึงสถานพยาบาลได้อย่างรวดเร็ว		
ด้านสุขภาพอนามัย		
1. ท่าน <u>ไม่มี</u> โรคประจำตัว หรือมีโรคแต่ไม่ร้ายแรงถึงชีวิต		
2. ท่าน <u>ไม่มี</u> อาการเจ็บป่วยจากการทำงาน จนส่งผลต่อการดำเนินชีวิต		
3. ท่าน <u>ไม่</u> ดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่		
4. โดยปกติท่านจะรับประทานอาหารตรงเวลา ครบ 5 หมู่ ทั้งช่วงเช้า กลางวัน และเย็น		
5. ช่วงเช้า /หลังเลิกงาน /วันหยุด ท่านมักออกไปออกกำลังกายเรียกเหงื่อได้ อย่างน้อย สัปดาห์ละ 4 ครั้ง		
6. ในเวลาหนึ่งวัน ท่านจะมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือ เล่นกีฬา รับประทานอาหาร จีบหลับ ฯลฯ (การนอนหลับ ประมาณ 6-8 ชั่วโมง)		

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล นายอิสราวุฒิ บุญไตรย์
วัน เดือน ปีเกิด 18 สิงหาคม 2531
ประวัติการศึกษา ปี 2554 - สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน ปี 2556 - ปัจจุบัน ผู้แนะนำการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ และ
ตลาดอนุพันธ์ฯ บริษัทหลักทรัพย์ เมย์แบงก์ กิมเอ็ง (ประเทศไทย)
จำกัด (มหาชน)

